

שבמציאות מה שאין לו תכלית על זה הדרך שקר, כמו שבארנו באחת עשרה מהקדמותיהם, וכן אלו הנעת על דרך משל לאיש ראשון אין אב לו והוא אדם, יתחייב השאלה, ממה זה נתהווה אדם זה, ותאמר על דרך משל מן העפר, וראוי שישאל, העפר הזה ממה נתהווה, ויענה ע"ד משל מן המים, וישאל והמים מהם זה נתהווה, ואמרו שעל כרחק ילך זה אל לא תכלית והוא שקר, או תגיע בסוף (ה) למציאות דבר אחר ההעדר הנמור וזהו האמת, אצלו תפסק השאלה. ואמרו שזה מופת על שהעולם נמצא אחר ההעדר הנמור המוחלט:

ד הדרך השלישי, אמרו עצמי העולם לא ימלטו בשום פנים מהיותם מקובצים או מפורדים, ושיקובצו מהם עצמים פעם ויפרדו פעם אחרת, ומכאן נגלה הוא שלפי בחינת עצמם אין ראוי להם קבוצין לבד או פרוד לבד, ושאילו היה עצמם ומכאן נגלה שיהיו נפרדים לבד, לא יתקבצו לעולם, וכן אילו היה עצמם ואמתתם נחר שיהיו מקובצים לבד, לא יתפרדו לעולם, וא"כ אין הפירוד יותר ראוי בהם מן הקבוצין, ולא הקבוצין יותר ראוי בהם מן הפרוד, יהיה א"כ היות קצתם מתקבצים, וקצתם מתפרדים, וקצתם ישתנו עליהם הענינים, פעם יתקבצו ופעם יתפרדו, היא ראייה על היותם, ר"ל אלו העצמים צריכים למי שיקבץ המתקבצין מהם ולמי שיפריד המתפרד מהם, ואמרו שזאת ראייה על היות העולם מחודש. הנה כבר התבאר לך שבעל זה הדרך נעזר בהקדמה הראשונה מהקדמותיו ^ה וכל המתחייב ממנה:

הדרך הרביעי, אמרו שהעולם כולו מורכב מעצם ומקרה, ולא ימלט עצם מן העצמים ממקרה או מקרים, והמקרים כולם מחודשים, יתחייב שיהיה העצם הנושא להם מחודש, ^ו כי כל מחובר למחודשים (נ) ולא ימלט מהם, הוא מחודש, א"כ העולם כבולו מחודש, ואם יאמר אומר, אולי העצם

שם טוב

כמו שביארנו ב"ה הקדמותיהם. ואילו הגעת על דרך משל לאיש ראשון אין אב לו והוא אדם הראשון יתחייב השאלה ממה זה נתהווה אדם ותאמר על דרך משל מן העפר וראוי שישאל ויעפר והוא ממה נתהווה ויענה על דרך משל מן המים וישאל והמים מהם זה נתהווה ואמרו שעל כרחק ילך זה אל לא תכלית והוא שקר או תגיע למציאות דבר אחר העדר הנמור וזהו האמת ואצלו תפסק

השאלה, ואמרו שזה מופת על שהעולם נמצא אחר ההעדר הנמור המוחלט:

אמר שם טוב לא ידעתי איך יתחייב שיהיה העולם נמצא אחר ההעדר הנמור המוחלט, כי אפשר שיעלו אל הסנות ראשונות קדמוניות, אלא אם יאמר אומר כי כל מחובר למחודשים לא ימלט היותו מחודש. וזאת ההקדמה מספקת מאד, אבל כה זאת הראיה כפי מה שראיתי בספרי הפילוסופים הוא על זה הדרך. קטועה הנמצאת היום היא נמצאת אחר שלא היתה וזה אי אפשר תכליתו שיקדם קטועה אחרת קדם לה וכן לזאת הקטועה השנית, ואם היה הדבר כן ולכן הקטועות נבצ"ת ואם לא ימצא ראשון לא ימצא אחרון א"כ יתחייב שהקטועה נקחדשה אחר שלא היתה וא"כ העולם אינו קדמון על דבר שהניחו אותו הפילוסופים:

אמר שם טוב הנראה לי סבבה שעזבו המדברים זה הדרך בעבור שראו כי הקטועה הקודמת אינה סבה למאוחרת אלא במקרה כפי מה שביארנו ב"ה ח' השמע כי למה שהיה אי אפשר שימצאו שתי הקטועות יחד היה הקטועה אשר קדמו סבה לשימצא זאת הקטועה הנמצאת היום, וא"כ העדר הקטועה הקודמת הוא סבה למאוחרת במקרה ואמנם יעקב אינו סבה יוסף במקרה על שיעדר יעקב בעבור שימצא יוסף אבל ירצה שלא ימצא יוסף אם לא ימצא יעקב ולכן לקחו זה הדרך המדברים וזאת מה שאמרתי. וכבר יתבאר שני אלו הדברים כתכלית הבעול בתי השמע בעלם ב"ה וקמים דברי אריסטו והכחלו, והנה נחמד מאד כי בזה דרך:

הדרך השלישי עצמי העולם לא ימלטו בשום פנים מהיותם מקובצים או מפורדים או שיקבצו מהם עצמים פעם ויפרדו פעם אחרת, ומכאן שלפי בחינת עצמם אין ראוי להם קבוצין לבד או פרוד לבד, ושאילו היה עצמם ומכאן נגלה שיהיו נפרדים לבד, לא יתקבצו לעולם, וכן אילו היה עצמם ואמתתם נחר שיהיו מקובצים לבד, לא יתפרדו לעולם, וא"כ אין הפירוד יותר ראוי בהם מן הקבוצין, ולא הקבוצין יותר ראוי בהם מן הפרוד, יהיה א"כ היות קצתם מתקבצים, וקצתם מתפרדים, וקצתם ישתנו עליהם הענינים, פעם יתקבצו ופעם יתפרדו, היא ראייה על היותם, ר"ל אלו העצמים צריכים למי שיקבץ המתקבצין מהם ולמי שיפריד המתפרד מהם, ואמרו שזאת ראייה על היות העולם מחודש. וזה הדרך הוא כפי על ההקדמה הראשונה שימצא הנה עצם פרדי וכל המתחייב ממנה שימצא הרקות ושהנמן מחובר מעצמות:

הדרך הרביעי העולם כולו מורכב מעצם ומקרה ולא ימלט עצם מן העצמים ממקרה או מקרים, והמקרים כולם מחודשים, יתחייב שיהיה העצם הנושא להם מחודש, כי כל מחובר למחודשים לא ימלט מהיותו מחודש, אחר כי המחודש והנמצא הם הסכים והסכים לא יתחברו יחד א"כ העולם כולו הוא מחודש. ואם יאמר אומר כי העצם הוא

קרישקש

הנמצאות יתחייב בהכרח שיש בורא ממציא הרכיב והוא הוציא מהעדר אל המציאות: (ג) ולא ימלט מהם הוא מחודש. פירוש אחר

פרק עד (ה) למציאות דבר אחר ההעדר הנמור: כלומר שהיה נעדר ואחר היה והוא התחלל כל

מורה נבוכים חלק ראשון פרק עד

העצם בלתי מחודש והמקרים הם המתחדשים הבאים עליו זה אחר סור זה אל לא תכלית, אמרו א"כ יתחייב שיהיו מחודשים אין תכלית להם, וזה כבר שמוהו שקר, וזה הדרך הוא החוק שבדרכים והטוב שבהם אצלם, עד שרכים חשבוהו מופת, וכבר קבלו בזה הדרך שלש הקדמות יצטרכו אל מה שאינו נעלם מבלי העיון, האמת מהם שמה שאין לו תכלית על צד בא האחד אחר סור האחד שקר, והשנית שכל מקרה מחודש, ובעל דיננו האומר בקדמות העולם יבחישינו¹ במקרה מן המקרים, והיא התנועה הסבובית, שאריסטו² יחשוב שהתנועה הסבובית בלתי הווה ולא נפסדת, ולזה היה אצלו זה המתנועע אשר נמצאת לו התנועה הזאת, בלתי הווה ולא נפסד, ואין תועלת לנו בקיום חדוש שאר המקרים³ אשר בעל דיננו לא ירחיק לנו חדושם, ויאמר שהם באים זה אחר סור זה על (ג) בלתי מחודש בסבוב, וכן יאמר בזה המקרה לבדו והיא התנועה הסבובית, ר"ל תנועת הגלגל שהיא בלתי מחודשת ואינה ממין מקרה מן המקרים המחודשים, וזה המקרה ההוא לבדו צריך שיחקר עליו ויבאר חדושו. וההקדמה השלישית אשר קבלה בעל זה הדרך הוא, שאין נמצא מוחש בלתי העצם והמקרה, ר"ל העצם ההוא הפרדי ומה שהואמינו בו ממקרי. ואמנם (ד) אם הוא גשם מורכב מחומר וצורה כפי מה שבאר במופת בעל דיננו, צריך שיתבאר במופת היות החומר הראשון והצורה הראשונה הוות נפסדות ואי יתבאר מופת חדוש העולם:

הדרך החמישי, והיא דרך התיחד, זאת הדרך יבחרוהו מאד, בענינה שב למד שביארתי לך בהקדמתם העשירית, וזה שהוא יכוין במחשבתו אל העולם בעצמו או לאיזה חלק שירצה מחלקיו

אחד

מחוז לפעמים מחודשים והמחוז ההוא נושא למחודשים הסם, אינו נמלט מהמחודשים, ר"ל שלא יעמוד חס' עמה אחד מכלתי המחודשים, אם כן יתחייב מה שיהיה הנושא מחודש: ז' במקרה מן המקרים והוא התנועה הסבובית. ר"ל שאריסטו⁴ יאמר שהתנועה הסבובית בלתי מחודשת, והוא דיון שלי דעת אריסטו⁵ היה יכול לומר שהקדמות שהוא מקרה שהוא בלתי מחודש לפי דעתו, אמנם בזה הכרח לומר התנועה הסבובית לפי שהיא התחלה וסבה בזיוו זה העולם בלתי מחודש לפי דעת הפילוסופים: ח' אשר בעל דינו לא ירחיק לנו חדושם. ר"ל שאריסטו⁶ לא ירחיק לנו מהיות המקרים השפלים מחודשים לפי שהם באים בסבוב על מנועם הגלגל: שהיה בלתי מחודשת: ט' הנה המקרה ההוא. ר"ל מנועם הגלגל:

שם מוב

כוא בלתי מחודש והמקרים המתחדשים כאין עליו דבר אחר סור דבר אחר אל לא תכלית, אמרו יתחייב שיהיו המחודשים אין תכלית להם וזה הדרך שמוהו המדברים החוק שבדרכים והטוב שבהם אצלם עד שרכים חשבוהו מופת, והנה בזה הדרך קבלו ג' הקדמות, ראשונה שמה שאין תכלית לו ע"כ הוא אחר סור זה כמעט. והשנית שכל מקרה מחודש, והאומר בקדמות העולם יבחישינו בקדמת המקרים והוא התנועה הסבובית שאריסטו⁷ יחשוב שהיא בלתי הווה ולא נפסדת ולזה היה אצלו זה המתנועע הנמצאת לו זאת התנועה בלתי הווה ולא נפסדת, ואם יאמר אומר כי התנועה ההווה היום היא מחודשת א"כ המתנועע כה מחודש זה בעל כי התנועה ככללה אין לה חדוש. ואין תועלת לנו בחדוש שאר המקרים, הרענו בו שם ואמרנו

שאר המקרים הם מחודשים וא"כ אי אפשר שיתחדרו אלא למחודש, וא"כ יהיה העולם מחודש זה לא וועיל כלום כי בעל דינו לא ירחיק לנו חדושם ויאמר שהם באים זה אחר סור זה על שני מתחדש בסבוב, כי היום ישנו ואינו והאחר מים וכן שאר היסודות והמרכיבים ותהו ויפסדו פעמים רבות בסבוב וזה בעבור תנועת הגלגל. וכן יאמר וזה המקרה לבדו והוא התנועה הסבובית ר"ל תנועת הגלגל שהיא בלתי מחודשת ואינה מקרה מן המקרים המחודשים א"כ ימצאו כנאן ג' מקרים, מקרים מחודשים ואלו המקרים המחודשים נחודשו על שני מתחדש על נושאים מתחלפים ומקרים בלתי מחודשים והנושא ג"כ הוא בלתי מחודש ואלו תנועת הגלגל שהיא בלתי מחודשת ואינה מקרה מן המקרים המחודשים. הנה זאת התנועה אשר יראה שהיא מקרה בלתי מחודש צריך שיחקר עליו ויבאר חדושו:

אמר שם טוב ג"כ הפילוסוף אמר שהצורות והמקרים כלם מחודשים והנושא להם קיים בלתי מחודש והוא ההויל הראשון וא"כ הקדמות יתחדר למחודש, ולא ידעתי למה לא ספר הרב זה הדרך וסמרו כשאמר כי תנועת הגלגל היא בלתי מחודשת וכן יתחדר לנושא בלתי מחודש. וההקדמה ב' הוא אשר קבלה בעל זה הדרך והוא שאין נמצא מוחש בלתי הבעל והמקרה ר"ל הבעל הפרדי, ומה שהלמינו ממקרי ורענו בו כי הלמינו שהמקרה לא ישאר ג' ומנים וכל מה שימצא בעצמים הפרדיים הם מקרים לא צורות. ואמנם אם הוא גשם מורכב מחומר וצורה כפי מה שביאר במופת בעל דינו צריך שיבאר במופת היות החומר הראשון והצורה הראשונה הוות ונפסדות ואין יתכן מופת חדוש העולם: אמר שם טוב וכו' מה שאמר הרב כי הפילוסוף סובר כי בהגשם מורכב מחומר וצורה זה יתכן בנרמנים השפלים הכל הגרם הסבובי אין לו חומר כי הוא פשוט אבל אותו בהגשם אינו מורכב כלל לא מכמות ולא מעניינים א"כ צריך להביא מופת שאותו בהגשם הוא מורכב מעצם פרדי ואין יתכן מופת חדוש העולם אחר שיבאר שהגלגל הוא מורכב מחלו העצמים הפרדיים ואלו העצמים הפרדיים הם מחודשים:

הדרך החמישי והוא דרך התיחד, זה הדרך יבחרוהו מאד לזה החדוש ואע"פ שהמדברים זה הדרך אומרים עליו שהוא נכחד ע"כ יש בענינו למד שביארתי לך בהקדמה ה' והיא הקדמת ההעברה, והוא שכל שהוא מחומר

קרישק

אחר שלא נמצא עצם מכלתי מקרה והמקרה מחודש יתחייב שיהיה העצם מחודש: (ג) על בלתי מחודש בסבוב. פירוש שהעולם הוא קדמון כמו שבארנו מצד התנועה ואם היא קדמית

המתנועע בזאת התנועה קדמון אבל יגיעו המחודשים זה אחר זה בסבוב מתמיד: (ד) אם הוא גשם. רוצה לומר והנמצא: ועובר

מורה נבוכים חלק ראשון פרק עד

מחלקיו, ויאמר זה עובר שיהיה לפי מה שהוא עליו מן התאר והשיעור ובאלו המקרים הנמצאים בו ובה הזמן והמקום אשר נמצא בו, (ס) ועובר שיהיה יותר גדול או יותר קטן או בחלוף זה התאר או במקרים כך או ימצא קודם זמן מציאותו או אחריו או בזולת זה המקום, א"כ התייחדו בתבונה אחת או בשיעור או במקום או במקרה ובזמן מיוחד (י) עם העברת חלופם כולם, היא ראייה על מיוחד בחדר רצה אחד משני אלו העוברים, וא"כ צורך העולם בעצמו או איה חלק מחלקיו למיחד ראייה על היות מחדש, שאין הפרש בין אמרך מיוחד ובין אמרך פועל או בורא או מציא או מחדש או מכוון, הכל ירצה בו ענין אחד, ויעשו על זה הדרך סעיפים רבים מאד כוללים ומיוחדים, עד שיאמרו אין היות הארץ תחת המים יותר ראוי מהיותה על המים, ומיוחד לה זה המקום, ואין היות השמש עגולה יותר ראוי מהיותה מרובעת או משולשת, שיחס התארים כלם לשמים בעלי התארים יחס אחד, א"כ מי ייחד השמש בזה התואר, וכן יבחנו פרטי העולם כולו, עד שהם כשיראו פרחים חלוקי המראים יפלא בעיניהם ותחזק אצלם זאת הראיה, ואמרו הנה זאת הארץ אחת ומים אחרים, למה היה זה הפרח ירוק וזה אדום, אין זה כי אם במיוחד, והמיוחד ההוא הוא האלוה, אם כן העולם כולו צריך למי שיהיה כולו, (י) וכל חלק מחלקיו כאחד מן הפרטים, מה כולו יתחייב בקבלת ההקדמה העשירית, כמורה א' חלק קצת מי שיחשוב קדמות העולם לא יחלוק עלינו בהתייחדות כמו שאבאר, וסוף דבר זה אצלי הטוב שבדרכים, יא' ולי בו דעת תשמעוהו:

הדרך השישי, חשב אחד מן האחרונים שהוא מצא^ב דרך טובה מאד יותר טובה מכל דרך שקדמה, והוא הברעת המציאות על ההעדר, אמר העולם אפשר המציאות (ח) אצל כל אדם, שאלו היה מחוייב המציאות היה הוא האלוה, ואנחנו אמנם נדבר עם מי שיקים מציאות האלוה ויאמר בקדמות העולם. והאפשר, הוא שאפשר שימצא, ואפשר שלא ימצא, ואין המציאות יותר ראוי בו מן ההעדר, א"כ היות זה האפשר המציאות נמצא^ז (ס) עם השתוות דין מציאותו והעדרו, הוא ראיה

שם טוב

אפדי

מדומה הוא עובר אצל השכל וכבר ידעת התעבות והגנויים והכטולים המתשכים ממנו וזה שהמדבר יטין כל מחשבתו אל כל העולם בעצמו או אל חלק מחלקיו ויאמר זה עובר שיהיה אל מה שהוא פועל או מחוייב בתמונה אחרת וזולת מה שהוא ואפשר שיהיה בשיעור יותר גדול או יותר קטן או שיהיה בתואר חס או קר או לח או יבש או מקשי או ספוגי או המלא קודם זמן מציאותו או אחריו או בזולת זה המקום, א"כ התייחדו בחדר רצה אחד משני אלו העוברים, וסוף דבר זה אצלי הטוב שבדרכים, יא' ולי בו דעת תשמעוהו:

הדרך השביעי, חשב אחד מן האחרונים שהוא מצא^ב דרך טובה מאד יותר טובה מכל דרך שקדמה, והוא הברעת המציאות על ההעדר, אמר העולם אפשר המציאות (ח) אצל כל אדם, שאלו היה מחוייב המציאות היה הוא האלוה, ואנחנו אמנם נדבר עם מי שיקים מציאות האלוה ויאמר בקדמות העולם. והאפשר, הוא שאפשר שימצא, ואפשר שלא ימצא, ואין המציאות יותר ראוי בו מן ההעדר, א"כ היות זה האפשר המציאות נמצא^ז (ס) עם השתוות דין מציאותו והעדרו, הוא ראיה

בבחינות אחרות או במקרים אחרים והוא בזה התואר הנמצא יהיה ראייה על מיוחד ייחודו בזה התואר והוא השי': (ח) אצל כל אדם, ורצה בו אצל הפילוסוף: (ס) עם השתוות דין מציאותו והעדרו

י מלוקק אל היות וכו'. ר"ל וזאת הנראה אינה כלל שאפילו מי שאינן קדמות העולם יאמין ענין ההתאחדות ואמרו שההתייחדות האלוה הוא ענין חיוני: וא"ל בו דעת שמענהו. בספר י"ט פס' ב' ד"כ מופנה מאד מכל דרך שקדמה. ר"ל לפי שכל הדרכים זולת זה הם מיוסדים על הקדמות המדכרים אשר בפני עצמם חיוני המציאות וכל מה שיהיה עליהם שקר, וזה הדרך אשר מלא אינו מיוסד על הקדמותיהם ולא חולק על עצמו: ל' עם השתוות דין מציאותו והעדרו. ר"ל שזה

וא"כ צורך העולם בעצמו או אי זה חלק מחלקיו מהדברים והוא מופת על היותו מחדש כי אין הפרש בין אמרך מיוחד או פועל או בורא או מחוייב או מחוייב או מכין כי אם הדבר קדום לא פועל שם היותו עליו כפי דעת המדברים, ולכאור זה הדרך יעשו סעיפים רבים כוללים ומיוחדים עם שאמרו אין היות הארץ תחת המים יותר ראוי מהיותה על המים ואין היות השמש עגולה יותר ראוי מהיותה מרובעת או משולשת שיוחס התארים כלם לשמים בעלי התארים יחס אחד א"כ מי ייחס השמש בזה התואר. וכן יבחנו חלקי העולם כולו עד שהם כשיראו פרח אחד יפלאו ממנו. ואמר החכם רבי משה הכרובי כבר ביאר לך הרב ואמר כי זה יתחייב בקבלת ההקדמה ה' ומשפט הפרטים והשמש משפט אחד ידענו בשמש מה שגדע בפרטים אצל בעצמו הכל לפי צורתו ועצמותו ע"כ. וא"כ היות הפרח בתחלים מתקנים אמרו שאלו זה אלא במיוחד ואמרו בדרך מה שיתקדמו הפרח לזה זה הפרח ירוק וזה אדום א"כ העולם כלו צריך למי שיהיה כולו וכל חלק מחלקיו בחדר החלקים זה כלו יתחייב בקבלת ההקדמה העשירית. מלוקק אל היות קצת מי שיחשוב בקדמות העולם לא יחלוק עליו בבהתייחדות, כי יתחייב העולם תמיד ומתחייב ממנה על דבר החיוני התייחדות זה העולם או חלקים מחלקיו, ועם מה שאמר הרב שזאת הקדמה נכונה על עבר הספקר והנחשכים ממנה נגזרות רבות עם שקרים הדרכים עם שהאומר קדמות העולם לא יחלוק בהתייחדות, אחר דבר וסוף דבר אלו זה הדרך טוב שבדרכים ולי בו דעת תשמעוהו: בספר י"ט פס' ח' מהחלק השני:

קישקש

(ס) ועובר. רוצה בו אפשר שיהיה יותר קטן יותר גדול: (י) עם העברת חלופם. ר"ל האפשר בחלופם: (ח) וכל חלק מחלקיו כאחד מהפרטים. פ' אחר שיהיה אפשר לבורא אותו בתואר אחר אם בשיעור יותר גדול או בשיעור יותר קטן או

מורה נבוכים חלק ראשון פרק עד

ראיה על מכריע הכריע מציאותו על העדרו. (י) וזה הדרך מספיק מאד, והוא סעיף מסעיפי הרהיחדות הקודם, אלא שהחליף מלת מתייחדות במכריע, והחליף (ב) ענייני הנמצא במציאות הנמצא עצמו והמענו, (כ) או טעה בענין מאמר האומר העולם אפשר המציאות, כי בעל דינו המאמין קדמות העולם יפיל שם האפשר, כאמרו העולם אפשר המציאות, ^ב על בלתי הענין אשר יפילו עליו המדבר, כמו שנבאר. ועוד שמאמרו שהעולם צריך למכריע יכריע מציאותו על העדרו, במקום ספק גדול מאד, כי ההכרעה וההתייחדות ^ג אמנם יהיו לנמצא אחד מכלל כל אחד משני הפנים, או לכל אחד משני המסתלפים בשוה, ויאמר אחר שמצאנוהו בענין הפלוני ולא נמצאנוהו בענין הפלוני האחר, הריא ראייה על פועל מכון, כאלו אמרת שזה הנחשת אינו בקבול צורת המיחס יותר ראוי, מאשר הוא בקבול צורת הסגורה, וכאשר מצאנוהו סגורה או מיחס ידענו בהכרח שמיחד ומכון כוון אחד ^ד משני אלו העוברים, שכבר התבאר שהנחשת נמצא, ושני העוברים המיוחסים לו נעדרים ממנו קודם הכרעת המכריע. ^ה (ל) אמנם הדבר הנמצא הנחלק עליו אם מציאותו כן לא סרה ולא תסור או נמצא אחר העדר, לא יצויר בו בשום פנים זה הענין, ולא יאמר מי הכריע מציאותו על ההעדרו, אלא אחר ההוראה כשהוא נמצא אחר העדר, וזהו הענין הנחלק עליו. ואם

שם טוב

על העדרו אי"כ יתחייב שיהיה העולם מחדש, ואמר שזה הדרך מספיק מאד, ואמר הכר שזהו סעיף מסעיפי התייחדות הקודם אלא שהחליף מחדש במכריע והחליף ג"כ בפניניו הנמצא במציאות הנמצא עצמו, והרעו נזה כי כבר אפשר שיהיה העולם קדמון ויהיה סבה שמיחד אותו על היותו על כל ענייניו. וכן אפשר שיהיה העולם קדמון ויהיה סבה קדומה מכריע מציאותו על העדרו והמדבר הספיק או טעה בענין מאמר האומר העולם אפשר המציאות, כי הפילוסוף התאמין קדמות העולם ופיל סם האפשר על שהמציאות לו והתמיתות מוחלטת, ואומר העולם אפשר המציאות שהוא בנחיות הסבה ובנחיות ההעדר הסבה בלתי נמצא ושהוא אפשר שלא ניחם אל מציאות הסבה ולא אל העדרו אלא בנחיות עצמו, והאל לבדו הוא המחוייב המציאות וממנו קנו המציאות כל הדברים ואם הוא קדום העולם יהיה קדום, ואמנם המדבר יפיל שם האפשר על האפשר האמתי והוא מה שאינו נמצא ואפשר שימצא ואפשר שלא ימצא:

אמר שם טוב וזהו לפי קצת חכמי הישעמאלים כי העולם הוא המציאות מחדש עצמו ובנחיות העדר הוא אפשר המציאות מחדש שהוא אינו נמצא ע"פ שיהיה מחוייב שיהיה, כי העולם עם שיהיה א"כ שיהיה או אפשר שיהיה אבל נמצא היותו א"כ שיהיה א"כ יתחייב שיהיה אפשר שיהיה, כמ"ש שהאל הוא אפשר שיהיה כי נאמר ג"כ האל יתעלה לא ימנע או יהיה א"כ שיהיה או אפשר שיהיה אבל נמצא ע"פ שיהיה א"כ מחוייב שיהיה אפשר, והאפשר בכלן יכולו המחוייב כמו שיתבאר בספר המליצה, אלא שיבדל האל יתעלה מהעולם כשהעולם הוא הכריח בזולתו והשם יתעלה הכריח בעצמו עם שכלם שיש בזהם אפשרי המציאות ואם היה כל אפשרי ואמר עליו שיצטרך אל מכריע היה האלוהי ית' יצטרך אל מכריע ואל מציאות ולא יהיה מחוייב המציאות, ובכן זה כי הוא נכלל: ועוד אמר הכר שהמחל המדברים שהעולם צריך אל מכריע יכריע מציאותו על העדרו וקום ספק גדול כי ההכרעה וההתייחדות אמנם יהיו בנמצא אחד מקבל לכ"א משני ההפכים או לכ"א משני ההתחלפים בשוה מאד, ואומר אחרי שמצאנוהו בענין פלוני ולא מצאנוהו בענין אחר הוא מופת על שוה מכון, כאלו תאמר זה הנחשת אינו ראוי שיקבל צורת המיחס ויתר מאשר הוא בקבול צורת המנורה, וא"כ אחר שמצאנוהו מנורה או מורק כבר ידענו בהכרח שנמצא בכלן מיוחד ומכון אחד משני אלו העוברים אחר שכבר התבאר שבהכרח נמצא שמהמורק והמנורה המיוחסים לו נעדרים ממנו קודם שימצאו, ואחר שנמצאו אחד מהם ידענו שבכלן מכריע יכריע המציאות לאחד מהם, ואמנם הדבר אשר יש בו מחלוקת אם נמצא תמיד מורק או מנורה לא סרה ולא תסור או שהמציאות המנורה אחר שלא היה לא יעבור על שום פנים זה הענין, ואין לומר מי המכריע מציאותו על אפיסתו אלא אחר שורה כי מציאותו

אחר

אפורי

המציאות שהוא אפשר שיהיה ואפשר שלא יהיה וא"כ רואה שיש לו מציאות א"כ על פי שאין מציאותו יותר מהעדרו אם כן יתחייב שימצא מכריע הכריע המציאות על העדר: מ על בלתי הענין אשר יפילו במדבר. ר"ל שהמדבר יפיל שם האפשר במה שהוא אפשר שיהיה ואפשר שלא יהיה והפילוסוף יפיל שם האפשר בכל נמצא זולתי השם יתעלה ר"ל המציאות בכל מה שהוא עליו, וישל שם הענין בנחיות ענין עצמו, ואמנם בנחיות סבה הנה הוא מחוייב לכל בנחיות הענין עצמו לבד ואמר בו שהוא אפשר, ואם כן מה שמלך המדבר שהעולם בכלן אפשר שיהיה ואפשר שלא יהיה ואמר הפילוסוף שהוא עקר כי העולם בכלן ואמר הפילוסוף שהוא מחוייב ממנו יתעלה: ג אמנם יהיו לנמצא אחד. ר"ל ואפילו לפי המוספת ששה המדבר לפי סברתו עדין היה אפשר שיאמר שיהיה חומר קדמון נצח אפלטון לפי ההכרח וההסתדות אמנם יאמר לדבר מה נמצא נוקבל אחד משני ההפכים: ד מפני אלו העוברים. ר"ל משני האפשרים: ^ה ע אמנם הדבר הנמצא הנחלק וכו'. ר"ל העולם בכלן אשר נחלק עליו אם מציאותו קדומה או

קישש

אצל הפילוסוף היה רצונו בו אפשר שימצא ואפשר שלא ימצא, והפילוסוף באמרו שהעולם אפשר המציאות אין כוונתו ואת הכונה אמנם קראו אחר שפני שיש לו סבה מתחייב מציאותו והיא מתחייבת בנחיות סבה ואפשר בנחיות עצמו: (ג) אמנם הדבר הנמצא כי לא יצויר בו בשום פנים זה הענין, פירוש שיאמר בו שהוא צריך למכריע שיכריע מציאותו על העדרו אחר שהפילוסוף

והעדרו. רצוה בו שהמציאות היה אפשרות בו כמו ההעדר: (י) וזה הדרך מספיק מאד. לא אמר זה על דרך התנהה אבל במלעין עליהם: (וא) עניני הנמצא, פירוש שהיה מביא ראיה ספיקה הנמצאות ואמר שיש להם מיוחד אחר שאפשר שהיו בתורא אחר ועכשיו לקח הנמצא בכללו: (כ) או טעה במאמר האומר העולם אפשר המציאות, פירוש שהיה תושב שהאפשר

מורה נבוכים חלק ראשון פרק ע"ד

(מ) ואם נקח מציאותו והעדרו מחשבי, כבר שבנו להקדמה העשירית בעצמה, והיא התבוננות הדמיונות והמחשבות, לא התבוננות הנמצאות והמושכלות, כי הבעל דין אשר יאמין קדמות העולם יראה שדמותו העדרו כדמותו כל נמנע שיפול בדמיון, (נ) ואין הכוונה לסתור מאמריהם. ואמנם בארתי לך שזה הדרך אשר חשבו בה אשר היא דרך זולת מה שקדם, אינו אמת, אבל דינה כדון מה שלפניה י' משער זאת ההעברה הידועה:

הדרך השביעי, אמר ג"כ אחד מן הדינים שהוא יקיים הרוש העולם כמה שיאמרו אותו הפילוסופים מהשאר הנפשות, אמר אם היה העולם קדמון יהיו האנשים אשר מתו במה שלא סר אין תכלית למספרם, הנה נמצאו אם כן נפשות אין תכלית למספרם והם נמצאות יחד, זה ממה שנתבאר בסופת בטולו בלא ספק, ר"ל מציאות מנויים אין תכלית למספרם יחד, זה דרך טופלא שהוא באר הדבר הנעלם במה שהוא יותר נעלם ממנו, וכו' יאמר באמת המשל המפורסם אצל הערביים, ערבך ערבא צריך, כאלו כבר התבאר אצלו השאר הנפשות, וידע P על אי זה דרך ישארו, ומה הוא הדבר הנשאר, עד שיביא ממנו ראיה. אמנם אם היתה כוונתו לחייב הספק לבעל דינו המאמין קדמות העולם (ס) עם האמינו השאר הנפשות, היה זה סתחייב ר' אם היה הבעל הדין ג"כ סודה למשים הספק הזה מה שידמיו מרובו כהשאר הנפשות. אמנם קצת אחרוני הפילוסופים התירו זה הספק בשאמרו, הנפשות הנשארות אינם נשמים שיהיה להם מקום והנחה שימנע במציאותם האין תכלית. ואשר תדעו כי אלו הענינים הנבדלים, ר"ל שאינם נשמים ולא בה נשם, אבל הם שכלים, לא

שם טוב

אחרי ההעדר וזה ענין המחלוקת עליו. ואם נקח מציאותו או העדרו מחשבי כבר שבנו להקדמה העשירית בעצמה, והיא כוונת הדמיונות והמחשבות לא הנמצאות והמושכלות, כי הבעל דין אשר יאמין קדמות העולם יראה שדמותו העדרו כדמותו כל נמנע שיפול בדמיון, ואין הכוונה לסתור מאמריהם כי אחר שאלו הדברים הם כנויים על הקדמות שהם בטלות מעצמן אין ראוי לסתור קדמותם. ואמנם ביארתי לך שזה הדרך אשר נחשבו בה שהיא דרך זולת מה שקדם אינו אמת אבל דינה כדון מה שלפניה משער זאת ההעברה הידועה. והנה אמר הרב שער הכרע מקבל ואחר כי ההכרעה וההתייחסות יהיה לנמצא אחד מקבל כל אחד משני החלקים ההפכים כשזה וזה נעדרים ממנו, ואמנם הדברים שאינם נעדרים אבל יש מחלוקת עליהם לא סרו ולא יסורו או נמצאו אחר ההעדר לא יאמר מי הכרע או מי התייחס, והכן זה. ויש להח' מה הנרבוני על זה דברים ראוי שיעוינו:

הדרך השביעי אמרו קצת מהחדשים מהדברים שהם יקיימו חדש העולם מהקדמות מקובלות מהפילוסופים, כי הפילוסופים אומרים כי הנפשות נשארות אחר המות ושנפס ראובן וזאת נפש שמעון וכן הנפשות האנושיות א"ל הכליון בהם כמה שהם בלתי מעורבות עם החמר, והפילוסופים אומרים כי א"ל שימצא דבר כב"ת כפועל כי יתבאר בדמות בטול מציאות מנויים אין תכלית להם, ואם היה העולם קדמון יתחייב שימצאו דברים כב"ת וזה הנפשות האנושיות וזה שגר א"כ יתחייב שלא יהיה העולם קדמון ואם אינו קדמון הנה הוא מחדש זה הדרך עשו קצת מהחדשים, ואמר הרב כי זה הדרך נפלא מאד, והרצון בו כי הוא ור', כי ביאר הדבר כמה שהוא יותר נעלם ממנו ועל זה יאמרו תשל המפורסם ערבך צריך, כי כל תופת ראוי שקיימים הקדמות שהם מושכלות ראשונות או תולדות ממושכלות ראשונות יותר ידועות מתולדות, אבל אלו הקדמות אינם מושכלות ראשונות ולא תולדות ממושכלות ראשונות ולא ידועות יותר מן התולדה אבל אם הנפשות נשארות הוא דבר מושכל יותר מהעולם מחדש או קדמון, והנה העושה זה הדרך כאלו התבאר אלו הנפשות הנפשות וידע שכל נפש מהנפשות אשר עברו ישארו ונשארו כ"ל לזכר היה ראוי שיעשה ממנו מופת, אמנם אם היה הדרך מספיק לחייב ספק לבעל דינו המאמין קדמות העולם עם האמינו הנפשות, אבל המאמין שלא ישארו הנפשות או שישארו מכל הנפשות הוא דבר אחר או הנפשות הם נפשות בטלות תכלית עם שיהיה העולם קדמון כי כבר אמרו קצת כי האויס מונבלי החספר וישונו בכבוך לא יתחייב שום ספק: ואמר הרב כי קצת אחרוני הפילוסופים התירו זה הספק כשאמרו הנפשות הנשארות אינם נשמים שהיה להם מקום והנחה ואין להם סדור טבעי כעלה ועליון וזכורו זה אינו נמנע מציאותו אין תכלית לו, וזה דעת ד"ס, וב"ר חולק עליו כי שרש ידוע שמה שאין תכלית לו על מה שהוא נמצא כפועל הוא נמנע גשמי ובלתי גשמי ואין הכדל כזה בין מה שיש לו כנחה ובין מה שאין לו כנחה ובין שיש לו סדור טבעי ובין שאין לו סדור

קרקש

שהפילוסוף חושב שהוא קדמון: (מ) ואם נקח מציאותו והעדרו מחשבי, מירוש שיקחם במחשבה מזה הדמיון והוא ר"ל סודה אפשר ובדמיון יוכל לצייר אותו נמצא או נעדר וכפי זה יצטרך

מורה נבוכים חלק ראשון פרק עד

לא יצוייר בהם רכיו כלל ולא בשום פנים, אלא אם יהיו קצתם סבת מציאות קצתם ויפול זה ההפך בהיות זה עלה וזה עלול. ואין הדבר הנשאר מראובן עלה ולא עלול לנשאר משמעון, ש' ולזה יהיה הכל אחד במספר, כמו שבאר אבן¹ בכ"ר אבן² צאי"ג, הוא ר"ל ומי שנחלץ לדבר באלו העומקות. סוף דבר לא מכוונא כאלו הענינים הנעלמים, אשר תקצנה המחשבות מצויים, וילקחו ההקדמות לבאר בהם ענינים אחרים. א' ודע כי כל מי שישתדל לחפש חידוש העולם או לבטל קדמותו באלו הדרכים הדברים, א"א לו מבלתי העזרו באחת משתי ההקדמות האלה או שתייהן, והיא ההקדמה העשירית, ר"ל ההעברה המחשבת עד שיקיים המיוחד, או ההקדמה האחת עשרה, והיא לשום שער מה שאין תכלית לו על צד בא זה אחר סוד זה. וזאת ההקדמה יאמנתו בפנים, ב' אם כשיכוין בעל הראיה אל אחד מהמינין אשר אישיהם הווים נפסדים, וישים כנמתו ובנותו אל זמן עובר, ויתחייב לפי אמונת הקדמות³ כי כל איש מהמין ההוא מן הזמן הפלוני אל מה שלפניו מקדם אין תכלית להם, וכן כל איש מזה המין בעצמו מאחר אותו הזמן המונה באלף שנה על דרך משל, אל מה שלפניו מקדם אין תכלית להם, (ע) וזה הכלל האחרון יותר מן הכלל הראשון במספר הנולדים באלף שנה הנה והם, ויחייבו במחשבתם בזאת הכהונה שיחיה מה שאין תכלית יותר במה שאין תכלית, וכיוצא בזה

בוה

אפודי

שם טוב

סודר ענין, כי אם לא נמצאו בפועל דברים אין תכלית להם היה החלק כמו הכל, ואם יאמר אומר כי הוא תולדות מופת שיש בו חלק הוא נגזר והוא הכת הדברי אשר אינו מעורב עם הנזק ולכן א"ל בו הפסד ואם היה העולם קדמון יתחייב שימצאו הדברים נב"ל כפועל חל זה שער א"ל העולם מחודש, השיב הרב להפיר זה הפסד, ואשר תדעו כי אלו הענינים הנבדלים שאינם גשמים ולא כחות נגשם אבל הם שכלים נפרדים לא יצוייר בהם רכיו כלל ולא צדום ענין אלא אם יהיו קצתם סבת לקצתם ויפול הפסד בהיות זה עלה וזה עלול ואם הדבר הנשאר מראובן אינו עלה ולא עלול לנשאר משמעון לא יהיה בהם

זה ספק עצום נגד הפילוסוף: ש' ולזה יהיה הכל אחד. ר"ל לא יהיה הדבר הנשאר מכל האיש דבר אחד במספר והם המושכלות הנקודות: ת ומי שנחלץ לדבר. ר"ל ומי שנחלץ לדבר כמו נחלץ חושים: א' ודע כי כל מה שישתדל לקיים וכו'. ר"ל מי שירצה לנכוח הכחות היותר טובות מכל האחרות אשר אמרו המדברים עצמם בענין חידוש העולם א"ל לו מבלתי שיעור משתי אלו ההקדמות או מאחת מהם, והם ההקדמה העשירית והקדמה ה"א כי הם היותר טובות מכל השאר: ב' אם כשיכוין בעל הראיה. ר"ל וזה הדרך השני הנעשה בזה הפסד: ג' כי כל איש מהמין וכו'. ר"ל וזאת היא הפנים

רבי, ואם יתנצר שהוא נשאר יחייב שיהיה הכל אחד במספר כמו שרמז בפרק שיעור קומה: אמר שם טוב מה שחמר הרב שאין בדברים הנבדלים רכיו כלל אלא אם יהיה על צד העלה והעלול וזה נמשך על דעתו כסודר שהשכלים הנבדלים הם עלולים קצתם מקצתם, אבל מי שיחשוב שהעלה הראשונה עלה לכלם ויתחלפו נשוי יקדם לזה בקדמותו והשניות והאחרות יצוייר בהם רכיו א"ל שאל יהיו עלות ועלויות, והפסדות האנושיות בזה המציאות ותחלפו בשנפסד ראובן יודעת יותר מנפסד שמעון, ג"ל אפשר שישארו צורות נבדלות ויהיה הפרש ביניהם בזה שגנו המדיעה אם יתנצר שהידיעה עיינית היא נשארת, ואילו דברים עמוקים מחל רמז עליהם הרב כשאמר ומי שנחלץ לדבר באלו העומקות, סוף דבר לא מכוונא באלו הענינים אשר חקר יד הדעת המיוחס וילקח הקדמות לבאר בהם ענינים אחרים, למה שכבר התבאר כי הידיעה המופתית דרך שיהיו הקדמות המופת ידועות לנו בטבע ושלא יהיו תולדות מהקדמות אחרות כי כל ידיעה וכל למוד אמנם יהיה ידיעה כבר קדמה וזה לא ילך אל בלתי בעל תכלית אבל יגיע ביסודות השכל אלו הקדמות ידועות בעצמן. ודע כי כל מי שישתדל לקיים חידוש העולם או לבטל קדמותו בזה הדרך הדברי, יהיה כוונת הרב כי המקיים חידוש העולם או המבטל קדמותו א"ל שישתמש אלא בחדד משני הדרכים והוא הדרך החמישי או כי הדרך השנייה או כי הם דרכים הגיוניים והם דרכים יותר טובים מכל זולתם ועל כל זה ישתמש בנ"ל הקדמות האלו או עשירים יחד. והוא ההקדמה העשירית ר"ל העברה ומחשבות אשר יקיים המיוחד, או ההקדמה ה"א והוא לשום שער מה שאין תכלית לו על צד בא זה אחר סוד זה, או הרצון בדרך הדברי ההקדמות אינם מיוחדות אבל הם הקדמות כוללות כי יאמנת האדם ש"ל שיהיה דבר נב"ל לא מנפשות ולא מעלות ועלויות ולא מגשמים ולא מתפסדים עד שיקראו מהלך נמצא כפועל נב"ל, וזאת ההקדמה למה שהיא כוללת דברים רבים כמו שהגיוין כולל דברים רבים ונקראו הקדמות כמו אלו הקדמות הגיוניות, וכן הקדמות הייחוד כי יוכל לומר האדם מיוחד השנים בזה השיעור והכוכבים בזה השיעור וכל אחד ואחד משאר הנמצאים ולכן היו אלו דרכים הגיוניים כי הם כוללים וזה הנראה לי שהוא עקר: וזאת ההקדמה ויאמנתו בפנים, ר"ל מה שאין תכלית לו על צד בא זה אחר סוד זה, אם שיכוין בעל המופת לאחד המינים אשר אישיהם הווים ונפסדים ויכוין בהוויות אל זמן עובר ויתחייב לפי אמונת הקדמות כי כל איש מן המין הוא מן הזמן הפלוני אל מה שלפניו מקדם אין תכלית להם, וכן כל איש מזה המין בעצמו מאחר זה הזמן המונה באלף שנה ד"ל אל מה שלפניו מקדם אין תכלית לו. וכלל האחרון יותר מן הכלל הראשון כי הכלל הראשון הוא חלק האחרון ואם היה הדבר

קרישקש

בו הווים נפסדים באלו האמנות שנים ויתחייב שיהיו א"ל זה המין ויפסדו בבוא זה אחר סוד זה ואמר באלף שנים המונה באלף שנים אחרות ויהיו אישי מינים ויפסדו בבוא זה אחר סוד זה ואם היה העולם קדמון ויחייב שיהיה מה שאין תכלית לו יותר גדול ממה שאין

נאמין השאר הנפשות בלא ספק אמנם האמנות בהשארות אינו על דרך שמיאמין אותו המדבר: (ע) וזה הכלל האחרון יותר מן הכלל הראשון. פירושו כדבר ידעה המדבר שאי אפשר שיהיה העולם קדמון שאם תניח וכן מה אשר אישי זה המין

מורה נבוכים חלק ראשון פרק עד עה

המופשט מן התאורה בספרו הידוע בנמצאות המשתנות. אלו הם אמהות דרכי המדברים בקיום חדוש העולם, וכאשר תתקיים אצלם כאלו הראיות שהעולם סחודש, יתחייב בהכרח שישי לו פועל חדש בכונה ורצון ובחירה, ואח"כ בארו שהוא אחד בדרך אבארוהו לך בזה הפרק:

פרק עה אני אבאר לך ג"כ בזה הפרק מופתי היחוד לפי דעת המדברים. אמרו, א' שזה אשר הורה המציאות על היותו פועלו וממציאו הוא אחד, ואמהות דרכיהם בקיום האחדות שתי דרכים, דרך ההמנעות, ודרך ההשתנות והחלוק:

הדרך הראשון והוא הדרך ההמנע, הוא אשר יבחרהו המונס, וענינו כי הוא אומר שאילו היו לעולם שני אלוהות, היה מתחייב שיהיה העצם אשר לא ימלט מאחד משני הפכים, אם ערום משניהם יחד זה שקר, או יתקבצו שני הפכים יחד בזמן אחד ונשאו אחד זה ג"כ שקר, והמשל בו שהעצם או העצמים א"כ אשר ירצה זה עתה שיתחבם, ירצה זה שיקרם, ויתחייב מזה שלא יתחבמו ולא יתקררו להמנע שתי הפעולות, וזה שקר, כי כל נשם מקבל לאחד משני ההפכים, או יהיה זה הגשם הם וקר יחד, וכן כשירצה אחד מהם שינוע זה הנשם יתכן שירצה האחר להניחו, ויתחייב שלא ינוח ושלא ינוע, או יהיה נח ונע יחד, וזה המין מן הראיה נבנה (ה) על שאלת העצם הפרדי, אשר הוא ראש הקדמותיהם, (ג) ועל הקדמת בריאת המקרים, (ג) ועל הקדמת היות העדרי הקנינים ענינים נמצאים צריכים לפועל, ג' שאילו יאמר האומר שהחומר התחתון אשר עליו

יבואו

אפדי

שם סוב

פרק עה א' שזה אשר הורה המציאות. ר"ל אותו המחדש הטולס שנתחלף בפרק שלפני זה שהוא פועלו וממציאו הוא אחד: ב' אשר ירצה זה עתה שיתחבם כו'. ר"ל ירצה האלוהי שיקרם כי אי אפשר ששני אלוהות יתחבמו או יקררו, כי מובחר הוא שהפועל האחד במספר יחייב שיהיה לו פועל אחד במספר והחום או הקור הוא פעל אחד במספר א"כ יתחייב שיהיה לו פועל אחד במספר: ג' שאילו יאמר האומר וכו'. ר"ל מפי זה יעקד זה הסדר

וכשימנע בשלל ימלא ראשון לא ימלא אחרון זה יהיה בסבות אשר בעצם אצל בסבות אשר במקרה הוא מחוייב בהכרחו חיים לראשך וענקים לגרגרותיך, אמנם הספק הנשאר מהנפשות אם האמת הוא שהנפשות הם נשואות אחד המות ויהיה הנשאר מכל איש ואיש נפש מלבד שיתאחדו כלם באחדות אם יתבאר זה במפות חוץ ויתבאר ג"כ שאין בעולם קדמון אלא מחדש ואם הנשאר מכל החכמים הצדיקים והיודעים דבונס ומכוונים לעבוד אותו יהיה הנשאר מהם דבר אחד כמו שאמר חכמי ישראל נשמחם על צדיקים יהיה הספק אין ענין לו, ואחר שמונע זה ראוי ששקוב אל מה שיהיה בו מנאור דברי החכם: ואלו הם אמתות דברי המדברים בחדוש העולם, וכאשר יתקיים אלכל נאלו המופתים שהעולם מחדש יתחייב בהכרח שיש לו פועל חדש בשיעור ורצון ובחכמה, והרצון שהעולם אינו מתחייב ממנו כמתחייב האור מן השמש על דה החיוב אף שהיה בדוידה אלא בקדמם לו רצון ובחכמה לחדש, ואחר כך יבארו שהוא אחד בדרך אבארוהו לך בפרק הנלוה אחר זה:

פרק עה אני אבאר לך ג"כ בזה ס' מופתי היחוד לפי דעת המדברים והם שני דרכים, דרך ההמנעות ודרך ההשתנות ואילו יתחלפו לה' דרכים: והדרך הראשון הוא על זה התאר: אם היו שני אלוהות או הריכה

יתחייב מזה שהפכים יבאו יחד כנושא אחד או שיהיה העולם הנושא מהפכים, המשל בזה שיהיה האש אם וקר יחד והשל קר ואם בידה או שיתאחד אש בלל חום ולא קור או שלג ג"כ זה בעל, א"כ המציאו אליו שקר ג"כ, ויבארו זה שזה בעצם מעצמים אשר ירצה זה עתה ר"ל שיתחמו האלוה אחד, האלוה אחד ירצה שיקררו, אם היה הדבר כן יתחייב שלא יתחמו ולא שיתקררו להמנע שני פעולות שיהיו יחד זה שקר כי כל נשם מקבל לאחד מצי הפכים או יהיה זה הגשם הם וקר יחד, וכמו כן כשירצה אחד להניע זה הגשם יתכן שירצה האחר שיהיה נח א"כ יהיה הגשם מתנועע ונח יחד או לא מתנועע ולא נח, א"כ יתחייב מזה ש"א שיתאחד יותר מאלוה אחד, ואמר הרב שזה המין מן הראים נקטת על ג' הקדמות. על הקדמת העצם הפרדיים אשר הוא ראש הקדמותיהם, ועל הקדמת בריאת המקרים, ועל היות העדר הקנינים עניינים נמצאים, והנה ביאר הרב כי צריכים אלו המדברים לבאר הייחוד בזה הדרך אל הקדמת עצם הפרדי, ואמר כי לאומר שאמר שהחומר הראשון אשר עליו יבאו הכויים וההפסד זה אחר סור זה על דעת

קרישקש

אחר שכל מורכב הוא מעצמים שווים: (ג) ועל הקדמת בריאת המקרים. אמרו שהם אבארו שהשם בורא המקרים תמיד מחדש זה בתי שהוא בורא לו מקרה תחית אמר, או דבריהם שהוא בורא מקרה התחיתות תמיד, א"כ כשירצה האלוה לברוא מקרה המסור ירצה תחית לברוא מקרה הקריחות: (ה) ועל הקדמת היותו העדר הקנינים עניינים נמצאים צריכים לפועל, פ"י

כי

פרק עה (ה) על שאלת העצם הפרדי אשר הוא ראש הקדמותיהם. פירוש כי לפי דעתם אשר חשבו כי היותם גלגל או כוכב או כל ממהות מן היסודות הוא מורכב מעצמים פרדיים אין תורשי ביניהם היה מתחייב שיהיו שניהם עוסקים יחד בכל הנמצאים, ולא יתכן שיהיה האחד מתעסק בחלק אחד לבדו כאלו תאמר בכל מה שנתהוה מן היסודות, והאחד בחלק אחד לבדו כאלו תאמר בגשם החמישי,

מורה נבוכים חלק ראשון פרק עה

יבואו ההווה וההפסד זה אחר סור זה לפי דעת הפילוסופים, בלתי החמר העליון (ר"ל נושא הגלגלים) כמו שנתבאר זה במופת, ויאמר ואמר שיש שני אלוהות, האחד מנהיג החמר התחתון ואין התלות לפעלו בגלגלים, והשני מנהיג הגלגלים אין התלות לפעלו בדיולי, כמו שחשבו ר' המשנים, היה זה הדעת בלתי מחייב המנועות כלל, ואם יאמר ואמר שזה חסרון בחק כל אחד מהם, להיותו בלתי משתמש במה שישתמש בו האחר, יאמר לו אין זה חסרון בחק אחד משניהם, כי הדבר ההוא אשר אין התלות לפעלו בו נמנע בחק, ואין חסרון בפועל בהיותו בלתי יכול על הנמנע, כמו שאין חסרון אצלנו קהל הטיחדים לאל אחד היותו בלתי מקבץ בין שני ההפכים בנושא אחד, ולא תתלה יכולתו בזה ולא במה שדומה לו מן הנמנעות, וכאשר שערו בחלשת זה הדרך (ז) ואע"פ שהביאם אליו מביא, מרז אל דרך אחר:

הדרך השני, אמרו, אילו היו שני אלוהות, היה מתחייב שיהיה לשניהם (ס) ענין אחד שישתתפו בו, וענין נמצא לאחד מהם ולא ימצא לאחר (ו) בו נפל החלוק והחלוק, זהו דרך פילוסופי מופתי כשימשך האדם אחריו ויתבארו הקדמותיו. והנה אבארים כשאזכור דעת הפילוסופים בזה הענין, חזר הדרך עוד לא ימשך לפי דעת כל מי שיאמין בתארים, שהקדמון יתעלה אצלו יש בו ענינים חלוקים רבים, וענין ההכמה בלתי ענין היכולת, וענין היכולת אצלו בלתי ענין הרצון, א"כ לא ימנע לפי הדעת ההוא, שיהיה כל אחד משני האלוהות בעל ענינים, מהם מה שישותף בהם עם האחר, ומהם מה שיבדל ממנו:

הדרך

שם מוב

הפילוסופים בלתי החמר העליון (ר"ל נושא הגלגלים, ויאמר אומר שיש הכה ב' אלוהות האחד מנהיג החמר התחתון ואין התלות לפעלו בגלגלים, והשני מנהיג הגלגלים אין התלות לפעלו בדיולי זה העולם, ר"ל כי אלוה הגלגלים הוא מניע בגלגלים ומכווה אותם והאלוה האחר מניע זה החמר התחתון ומכווה אותו כמו שחשבו המשנים, כי הנניח והכווה נפסד א"כ שיהיה להם סבה אחת, היה זה הדעת בלתי מחייב שא"כ שימצאו ב' אלוהות, ואם יאמר אומר שזה חסרון בחק, כל אחד ואחד מהיותו בלתי משתמש ובלתי יכול במה שהשתמש בו האחר, אחר הרב כי אין זה חסרון בחק השם יתעלה, כי מה שאין דרכו להתלות לפעולתו אין לו חסרון כי אין הכרחון לשם שלא יוכל על הנמנעות, ולכן אמרו שכל הנשמים הם מחוזרים מעצמם מתדמים והם העצמים הפרדיים, וא"כ יתחייב לפ"כ כל מה שיוכל לעשות האחד יוכל האחר אחר ששני החמרים מתדמים, וא"כ לפי דעתם יתחייב שלא ימצא אלא אלוה א' וימנע קצון שני ההפכים יחד ואז שיהיה נעדר הנושא האחד מהם, ולמה שהמדברים הרגישו כי כבר יהיה בגשם מחובר מתמר וזורה ולא מהעצמים הפרדיים והאחר והלורה יבא חסר אלו מחובר אליו. הדרך השני אמרו אלו היה שני אלוהות יהיה מתחייב שיהיה לשניהם (ס) ענין אחד שישתתפו בו, וענין נמצא לאחד מהם ולא ימצא לאחר (ו) בו נפל החלוק והחלוק, זהו דרך פילוסופי מופתי כשימשך האדם אחריו ויתבארו הקדמותיו. והנה אבארים כשאזכור דעת הפילוסופים בזה הענין, חזר הדרך עוד לא ימשך לפי דעת כל מי שיאמין בתארים, שהקדמון יתעלה אצלו יש בו ענינים חלוקים רבים, וענין ההכמה בלתי ענין היכולת, וענין היכולת אצלו בלתי ענין הרצון, א"כ לא ימנע לפי הדעת ההוא, שיהיה כל אחד משני האלוהות בעל ענינים, מהם מה שישותף בהם עם האחר, ומהם מה שיבדל ממנו:

הדרך

אפודי

הראשון לקיים העצם הפדרי כדי שיהיו מומר הגדמים השמימיים וחומר העולם השפל אחד ואז יגיע להם האחדות שלא להחיות דעת הפילוסופים שיהיו שני חמרים מתחלפים לא יתבאר היחוד: ד המשנים. ר"ל מחמרים השניים: ה ואם יאמר אומר שזה חסרון, ר"ל אם יראה המתקן לומר אפי' אם נאמין דעת הפילוסופים בענין החומר העליון וחומר השפל שיהיה מתחלף שעדיין יתבאר יחודו יתעלה כי יבא לומר שיהיה בו יתבדך החסרון וזה מוצאם בתחלת הדעת שלא ייוחס לו יתבדך חסרון: ו וכאשר שערו בחלשת זה הדרך. ר"ל המולגש בזה הדרך הוא מלד שלא נחייב אחדות השם יתעלה ולפי דרך הפילוסופים שאמרו שהחמר מתחלף רק לפי דרך המדברים שאמר שהכל מחובר מעצמים ואז אותם בני אדם המאמינים המודים בקדמותיהם יבואר להם לפי דרך הקדמות המדברים אחדותו יתעלה, וזה הדבר המורה בין הפילוסופים והמדבר והוא אחרותו יתבדך ואז שיוכלו הקדמות מוכחות בין הפילוסופים והמדבר, וזהו שאמר הרב כאשר שערו בחלשת זה הדרך לפיכך בוא אל דרך אחר פילוסופים. וזהו הדרך השני שהוא דרך השתתפות לפי הדעת ההוא ר"ל האמנם תארים עצמיים

יבא חסר אלו מתחלפים בקצו דרך אחרת לבאר שאלוה א': הדרך השני אמרו אלו היה שני אלוהות יהיה מתחייב שיהיה לשניהם (ס) ענין אחד שישתתפו בו, וענין נמצא לאחד מהם ולא ימצא לאחר (ו) בו נפל החלוק והחלוק, זהו דרך פילוסופי מופתי כשימשך האדם אחריו ויתבארו הקדמותיו. והנה אבארים כשאזכור דעת הפילוסופים בזה הענין, חזר הדרך עוד לא ימשך לפי דעת כל מי שיאמין בתארים, שהקדמון יתעלה אצלו יש בו ענינים חלוקים רבים, וענין ההכמה בלתי ענין היכולת, וענין היכולת אצלו בלתי ענין הרצון, א"כ לא ימנע לפי הדעת ההוא, שיהיה כל אחד משני האלוהות בעל ענינים, מהם מה שישותף בהם עם האחר, ומהם מה שיבדל ממנו:

קדשקש

שהביאם אליו מביא, מ"י האמנת ג' הקדמות הנכונות: (א) ענין אחד שישתתפו בו, וענין נמצא לאחד מהם ולא ימצא לאחר (ו) בו נפל החלוק והחלוק. מ"י והיו שנים יהיה א"כ

כי המנוחה הוא העדר התנועה אינה צריכה לפועל והם יחשבו שהיא מקרה צריכה לפועל, וכן בשאר ההעדרים, ומפני חלוק דעות שניהם העומד השעלה ותמנע סכל אחד מהם: (ז) ואע"פ

מורה נבוכים חלק ראשון פרק עה

הדרך השלישי, הנהו גם כן דרך צריך אל הקדמה מהקדמות בעלי אלו הדברים, והוא שקצתם והם קדמוניהם יאמינו שהבורא רוצה ברצון, הרצון ההוא אינו ענין נוסף בעצם בורא, אבל הוא רצון (ו) לא בנושא, ^ח ולפי אלו ההקדמות אשר בארנום, אבל ציורם רחוק כפי מה שתראהו, אמרו ^ט הרצון האחד אשר לא בנושא לא יהיה לשנים, כי לא תהיה עלה אחת מחייבת שני דינים לשני עצמים, וזה כמו שהודעתך (פ) באור הנעלם במה שהוא נעלם ממנו, כי הרצון אשר יזכרוהו לא יצויר והוא אצל קצתם נמנע, ואצל מי שיאמינהו יתחדשו עליו ספקות שאי אפשר לדחותם, והם יקוהו מופת על האחרות:

הדרך הרביעי, אמרו מציאות הפעולה מורה על פועל בהכרח ^ז ולא יורנו על רוב פועלים, ^ל ואין הפרש בין מענת המוען שהשם שנים או נ' או כ' או אי זה מספר שידמן, וזה מבואר נגלה, (ס) וא"ת שזאת ראייה לא תורה על המנע הרבוי באלוה, רק הוא מורה על סכלות המספר (י) ואפשר היותו אחד ואפשר היותו רבים, והשלים זה ראייתו בשאמר, ומציאות השם אין אפשרות בו, אבל הוא מחוייב המציאות, ^מ ובטל א"כ אפשרות הרבוי, כן שם ראייתו בעל הראיה הזאת ^נ (ז) וזה מבואר

שם שוב

אפשר

בבורא ית': ז רצון לא בנושא וכו'. ר"ל וזהו כמו מקרה הכללין לא בנושא שזכר למעלה: ח ולפי אלו ההקדמות וכו'. ר"ל עליו אלו ההקדמות אשר בראינו והם אמרם שהרצון אינו זולת עמו יתעלה ושהרצון לא בנושא, אבל אלו ההקדמות באמת הם יזכרים כחוקים כאשר הראה אמרו כן: מ הרצון האחד אשר לא בנושא וכו'. ר"ל זה הרצון האחד אשר לא בנושא אשר קיימנוהו לא אפשר שיהיה לשני אלוהות, שיהי אפשר שיובדלו השני אלוהות ברצון ההוא זה מזה, כי אי אפשר שמה שהוא עלה אחת פשוטה בתכלית הפשיטות והוא הרצון שיתן הכדל בין זה לזה, כי הדבר האחד לא יושכל בזה הרבוי, ואין לומר שיהיו שני רצונות לא בנושא לשני אלוהות כי במה יוכר ההבדל כי הדבר האחד לא יתרכבה אלא מחד החומר, כי אין אלו הרצונות כמו הראה בראובן ובשמעון והם שנים כי הרצון ההוא נמלא בנושא אבל זה הרצון אשר לא בנושא לפי דבריהם במה יוכר האחד כ"כ האחר א"כ יתחייב לפי דבריהם שיהיה האלוה האחד פשוט, כי אילו היו שנים הרצון ההוא אשר לא בנושא לא יוכל להבדל בין זה לזה: י שאל' לנחות מציאות הפעולה. ר"ל מציאות זה העולם ככלו שהיה פועל מורה על פעל בהכרח: ב ולא יורנו על רוב פועלים. ר"ל הפעולה לא תורה לנו מניין רוב הפועלים כמה הם: ל ואין הפרש וכו'. ר"ל אמר שאינו מורה רוב מנין הפועלים אין הפרש וכו': מ ובטל א"כ אפשרות הרבוי. ר"ל כי מחוייב הוא שגמלא פועל אחד בהכרח לכל אלו הנמצאות, ולכן אמר כשכל הוא שיהיה אפשרות פועלים רבים כי אין אפשרות בו יתעלה: נ וזה מבואר הפעול. ר"ל מה שאמר ומציאותו ית'

שהיה השם יתעלה רוצה ואצל מי שראוהו שהוא רצון פשוט יתחדשו עליו ספקות רבות לא ימנו ואין יוקח מופת על האחרות: הדרך הרביעי אמרו מציאות הפעולה מורה על פועל בהכרח. והרצון בזה כי מציאות זה העולם ככלו שהיה הפעולה מורה על פועל בהכרח לא יורנו לנו מנין הפועלים כמה הם, ואחר שהדבר כן אין הפרש בין האומר שהשם שנים או שלשה או עשרים או אי זה מספר שידמן אם אפשר היות שנים אפשר שיהיו שלשה או ארבעים או אי זה מספר שחנית, ויבא הדבר כן מציאות הפעולה מורה על פועל בהכרח ולא יורה על רוב הפועלים א"כ יתחייב שיהיה הפועל אחד, ואם יאמר אומר שזה המופת לא יורה על המנע הרבוי באלוה אלא שהוא יורה על סכלות המספר ואפשר היותו רבים, והשלחנו זה המופת והדברים בשאמר מציאות השם אין אפשרות בו אבל הוא מחוייב המציאות ואם היה אפשר שיהיו שנים או יותר על שנים יסוב המחוייב אפשר אבל זה שקר א"כ יתחייב שלא יהיה האלוה אלא אחד, ויבא הדבר כן. מציאות הפעולה מורה על פועל א' ולא יורה על רוב פועלים, ואם היה אפשר שיהיה מ' פועלים או מאי זה מספר שחנית יתחייב שיהיה המחוייב המחוייב אפשר ומחייב לזה בטל א"כ יתחייב שיהיה האלוה אחד. ואמר הרב כי זה

קישוק

(י) ואפשר היותו אחד ואפשר היותו רבים. פ' זה לא תוכל לומר כי הוא ית' מחוייב המציאות אין אפשרות בו ולא רבוי ואחר שאין בו אפשרות שבוה מורה כל הפילוסוף אם כן הוא אחד: (כ) וזה מבואר השעות מאד שמציאותו יתכחד הוא אין בו אפשרות

א"כ כל אחד מהם מורכב משני ענינים ויהיה כל אחד מהם בעל סבות: (ז) לא בנושא. פ' עומד לזה בלא נושא: (ח) ביאור הנעלם. פ' ענין האחרות, בדבר שהוא יותר נעלם, פירוש רוצה לבאר במה שהוא יותר נעלם והוא הרצון לא בנושא שאינו נופל תחת העציר: (ט) ואם תאמר. פירוש זה המאמר המדבר:

מבואר הטעות מאד שמציאותו ית' הוא אשר אין אפשרות בו אמנם דעתנו יהיה בו האפשרות, כי האפשרות בידיעה בלתי האפשרות במציאות, וואלי כמו שיחשבו הנוצרים שהשי"י ונחשוב אנחנו שהוא אחד ואין הענין כן, ע' וזה מבואר למי שהרגיל בידיעת התחייב התולדות בהקדמותיהם: הדרך החמישי, אחד זה האחרונים חשב הוא שכבר מצא דרך מופתיה על היחוד, ה' והוא הצורך, ובמאורו כן, אמר, אם יוכל האחד לעשות אלו הנמשכות, יהיה השני מותר לא יצטרך אליו, ואם לא יעלה זה המציאות ולא יסודר אלא בשנים יחד, יחזיר לכל אחד מהם ליאות להצטרך לאחד, והנה אינו מספיק בעצמו, (ז) וזה אמנם הוא סעיף מן ההמנעות. ויש להקשות על זה המין מן הראיה, בשיאמר לא כל מי שלא יפעל מה שאין בעצמו שיפעלהו יקרא לואה, שאנחנו לא נאמר על אחד מבני אדם שהוא הלוש להיותו בלתי מניע אלף ככר, ולא נחם לאל יתעלה ליאות להיות בלתי יכול להנשים עצמו או לברוא כמותו או לברוא מרובע צלעו שזה לאכלסונו, כן לא נאמר שהוא לואה להיותו בלתי בורא לבדו, שהיוב מציאותם הוא שיהיה שנים, ולא יהיה זה צורך, אבל הכרח, והפכו הוא הנמנע, כמו שלא נאמר שהאל יתעלה לואה על דיותו בלתי יכול להמציא גשם אלא בברוא עצמים פרדיים וקבצים במקרים יברא בהם לפי דעתם, ולא נקרא זה צורך ולא ליאות, שחלוק זה נמנע, כן יאמר המשתף, נמנע שיעשה האחד לבדו, ואין זה ליאות בחק אחד מהם שמציאותם המחוייב שיהיו שניהם, וכבר הלאו התחבולות קצתם עד שאמר שיהיו מקובל מן הדת, ונגנו המבירים

שם טוב

מבואר הטעות מאל כי באחרנו שמציאותו יתעלה מחוייב המציאות ושאין כי אפשרות אחת דעתנו כי יהיה אפשרות כי האפשר בידיעה בלתי אפשרי במציאות, כי יאמר אחר שהשמים אפשר הם כדוריים ואם על תמונה אחרת והאלוהי אפשר שיהיה אחד או רבים וזה האפשרות אינו בשמים ולא באלוהי כי אין ספק כי הכלל הוא במציאות חוץ לנפש כדוריי אבל מה שנאמר אפשר הוא מאל סכלות ידיעתנו בו, וכן הסם יתעלה הוא אחד במציאות ואם נאמר כי אפשר שיהיה אחד או רבים הוא מאל סכלותו והאפשרות הוא מאל הידיעה א"כ מה שאמרנו מציאות הסם אין אפשרות בו הוא אחרנו בבחינת עצמו לבד אבל בבחינת ספק ידיעתנו בו יש בו אפשרות א"כ המופת אינו כלום והוא שאמר הרב כי האפשר בידיעה, ואולי כמנו שחשבו הנוצרים שהסם יתעלה שלש ונאספו אחריו שהוא א', והרצון כי הסם חושבים שהוא אפשר שיהיו לו שלש תוארים בשם יתעלה ולא כן נחשוב אחרתו אלא שהוא אחד, כי הם חושבים שאפשר שיהיו שלש ואנחנו לא נחשוב כן אלא שהוא אחד ואין הענין כן לפי דעתם, וזה האפשרות הוא אפשרות בידיעה לא אפשרות במציאות. וזה מבואר למי שהרגיל נפשו בידיעה התחייב הקולות מן הקדמותיהם, כי לא בעבור שיהיה הדבר אפשר בידיעה יהיה אפשר במציאות, כי למעשה הדברים

אמרי

אין אפשרות בו הוא מבואר הטעות מאל, כי מה שאמר ואפשר יהיו רבים אין האפשרות ההוא בעלם האל חלילה אבל האפשרות הוא מאל ספק ידיעתנו, המשל אם יאמר אומר אפשר שיהיה הגלגל גשם או אפשר שלא יהיה כי אם שכל, אין ספק כי הגלגל הוא במציאות חוץ לנפש או גשם או שכל, אבל מה שאמר אפשר שהוא מאל ידיעתנו בעלם הגלגל, כן כשאומר הסם יתעלה אפשר שיהיה אחד או רבים וזה האפשרות מאל סכלות ידיעתנו בלתי יתכן אם הוא ית' רבים או אחד, אם כן מאל האפשרות אינה נופלת בעצמו יתעלה כללי אלא מאל ידיעה, אם כן מה שאמר מאל ונציאות הסם אין אפשרות בו והוא אחר בבחינת עצמו לבד אבל בבחינת ספק ידיעתנו יש בו אפשרות א"כ המופת אינו כלום, וזה שאמר הרב כי האפשר בידיעה וכו': ה' ואולי כמו שיחשבו הנוצרים. ר"ל אלו המבירים אין להם מופת כלל ביהודי יתעלה כי הכל ענינים נאמרים לבד, כי כמו שיחשבו הנוצרים שהם שלש כן אלו המבירים חושבים שהיה מופת שהוא יתעלה אחד, ואינו כן כי המופת אינו מופת נמנע: ע' וזה מבואר למי שהרגיל וכו'. ר"ל הענין מבואר מאל למי שהרגיל מלאכת ההגיון וידע איך יתחייבו הסוללה מן ההקדמות שלהם: ה' והוא הצורך. ראה לומר שם זה הדרך נקרא לדרך:

כבר יהיו מחוייבים או נמנעים במציאות ויהיו אפשריים בידיעה א"כ זה הדרך הרביעי אינו כלום: הדרך החמישי קצת מן האחרונים שהוא כבר מאל דרך מופתיה על היחוד, והדרך ההוא נקרא דרך הצורך, ונציאותו כי אם יוכל אחד לעשות אלו הנמשכות יהיה השני מותר לא יצטרך אליו (והטבע לא יעשה דבר לבעלה) ואם לא יעלה זה המציאות ולא יסודר אלא בשנים יחד, יחזיר לכל אחד מהם ליאות להצטרך לאחד והנה כל אחד מהם אינו מספיק בעצמו מאחר שצריך אל האחר אל שיסודר ממנו זה המציאות. ואמר הרב שזה הדרך הוא סעיף מהדרך הראשון והוא הדרך הנקרא שער ההמנעות, ויש להקור זה הדרך כשאמר לו כל מי שלא יפעל מה שאין בעצמו שיפעלהו לא יקרא לואה, שאנחנו לא נאמר על אחד מהם להיותו בלתי מניע אלף ככר אחר שאין אפשרות לבסוף שיהיה שנים, כן לא יקראם לשם יתעלה ליאות להיות בלתי יכול להנשים עצמו או לברוא כמותו, כן לא נאמר שהוא לואה להיות בלתי יכול לברוא לבדו, שטבע מציאותם הוא שיהיו שנים כדי שיברא העולם מהם ולא יהיה לבד צורך אבל הכרח והפכו הוא נמנע, כמו שלא נאמר לפי דעת המבירים יהיו בלתי יכול להנשים גשם אלא בברוא עצמים פרדיים וקבצים במקרים יברא עמהם לפי דעתם זה נקרא זה צורך ולא ליאות שחלוק זה נמנע, כן יאמר המשתף נמנע שיעשה האחד לבדו ואין זה ליאות בחק אחד מהם אחר שמציאותם מחוייב שיהיו שנים יחד. וכבר הלאו התחבולות לקצתם עד שאמר שהיחוד מקובל מהדת. הרצון כי שאלו הדרכים הלאו לקהל המעיינים קרשקש

אפשרות. ה' שהענינות מורות על מציאות ופועל אין אפשרות בו ולא יחייב מה' ילא יתכן לומר שהוא אחד או שנים או שלשה והאפשרות הוא בידיעתו כמו שבאר שאנחנו נחשוב שהוא אחד והנוצרים חשבו שהם שלשה והכל מאמינים באלוה ואולי

מורה נבוכים חלק ראשון פרק עה עו

המדברים זה ופחתו ואמרו. אמנם אני רואה שאומר זה מהם איש חזק הרעת מאד רחוק לקבל ההמנעה, שהוא כאשר לא ישמע מדבריהם דבר הוא מופת באמת, ומצא נפשו שלא תנוח למה שחשבו שהוא מופת, אמר שזה ילקח בקבלה מן הדת, כי אלו האנשים לא הניחו למציאות מבט מיוחד כלל שתובא ממנו ראיה אמיתית, ולא הניחו (מ) לשכל ידיעה מוטבעת ישירה שיוליד בה תולדות אמיתיות, כל זה נעשה בכונה ^ז (ז) עד שנניח מציאות שנעשה ממנו מופת על מה שלא ימצא לו מופת, והביאנו זה לקצר מופתי מה שימצא בו מופת, P ואין להתרעם אלא לאו למודים על האמת מאנשי השכל :

פרק עו בהרחקת הגשמות לפי דעת המדברים, דרכי המדברים ומענותיהם על הרחקת הגשמות חלושות מאד, יותר חלושות מראיותיהם על היהוד, כי הרחקת הגשמות אצלם ^א כאלו הוא ספק מחוייב לשרש היחוד, אמרו, הגשם אינו אחד. אמנם מי שהרחיק הגשמות מפני שהגשם מורכב מחמר וצורה, ^ב וזאת ההרכבה תבאר המנע ההרכבה בחק עצם האל יתעלה, וזה אצלי אינו מדבר, ואין זאת הראיה נכנית על שרשי המדברים, אבל הוא מופת אמיתי נכונה על אמונת החמר והצורה וציוור עניניהם, זה דעת פילוסופי אוכרזה ואבארהו בזכרי מופתי הפילוסופים על זה, וכונתנו בזה הפרק אמנם הוא לזכרון ראיות המדברים על הרחקת הגשמות כפי הקדמותיהם ודרך ראיותיהם :

שם מוב

אפדי

צ עד שנניח מציאות שנעשה. ר"ל כל כך נעשה מכונה שרצה להביא מופת על הדגש העולם שלא ימצא בו מופת, מחייב זה שמה שיש בו מופת והוא מציאותו יתעלה וחלשותו ושילתו הנוף אין בו מופת לפי דרכיהם :

פרק עו א כאלו הוא ספק וכו'. ר"ל מלד שמופתי הרחקת הגשמות נחלה במופתי הייחוד מחייב מהם שיהיה המופת הזה יותר חלוש מלד שהוא בנוי על טענות חלושות : ב וזהו ההרכבה תבאר. ר"ל שההרכבה מבארת

והטענה ומלד נפשו שלא תנוח למה שהשנו שהוא מופת אמר שזה הדבר ראוי שילקח נכבדה מן הדת, ואמנם אין ראוי שתנוח נפש כמה שאמר המדברים למה שהמדברים לא הניחו במציאות טבע קיים בשום פנים עד שתקח ממנו ראיה אמיתית ולא הניחו לשכל מחשבה יסרה שיוליד בו תולדות אמיתיות, וכל זה נעשה בטובה מהם כדי לבטל מה שאמרו הפילוסופים, ועוד הניחו מציאות והניחו הקדמות שאין להם מציאות כלל וישתמשו מאלו ההקדמות ועשו מופת מהם מהקדמות שאין בהם שום אמת, עד שיחייב מהם שסלקו דברי המופת מהם שימצא בו מופת, ורקנו בו כי יש מופת חזק על המציאות האל ועל ייחודו ועל הרחקות גשמות והם סלקו אותו הדרך בעבור בעולם קדמות העולם, ולא ידעו ולא ראו כי נכבדה מה מציאות השם יתעלה וחלשותו והקדמות הנגשמות, ולכן לא להתרעם אלא לאלו המודים על האמת מאנשי השכל, ר"ל שיתרעמו אלו המודים על האמת מאנשי השכל על הכוזבים והשקריות והטענות שאמרו אלו המדברים, ולכן ראוי להרחיק מהם ולבטל דרך לדעת השלטה דרושים היקרים בדבר שלא יסתור מציאות :

פרק עו בהרחקת הגשמות לדעת המדברים, דרכי המדברים ומענותיהם על הרחקת הגשמות חלושות מראיותיהם על היהוד, ואמנם חלושות יותר בעבור כי הרחקת הגשמות הוא ספק מיוחד לשרש הייחוד ומהו יתחייב שיהיו מופתי הייחוד יותר חלושים מלד שהוא בנוי על טענות חלושות ששם טענות הייחוד, והגשמות היא תולדה מהייחוד וכל תולדה היא יותר חלושה מהקדמה, א"כ יחוייב שדרכי הגשמות הם יותר חלושות מדרכי הייחוד, והם אמרו כי הגשם אינו אחד והאלוהי הוא אחד אם כן אי"א שיהיה האלוהי גשם. ואמר הרב כ"א היה ראויים באומרים הגשם אינו אחד בעבור שהוא מורכב מחמר וצורה וזאת ההרכבה נמנע בחק השם יתעלה, הנה הטענה זה הדרך אינו המחדר, ואין זה המופת נכונה על שרשי המדברים אלא הוא מופת אמיתי נכונה על אמונת החומר וציוור ענינים, וזה דעת הפילוסופים אוכרזה ואבארהו בזכרי מופת הפילוסופים : **אמר שם טוב** לבאר כי השם אינו גשם למה שכל גשם הוא מורכב מחומר וצורה, הוא לדעת האומרים כי הגשם השמימי הוא גשם מורכב, אלא לדעת האומרים כי הגשם השמימי הוא גשם פשוט ואינו מורכב מחמר וצורה לא יבעל זה הדרך, שהשם אינו גשם, ואף שכל גשם יהיה מורכב מחומר וצורה לא יתבאר בעבור זה שהשם אינו גשם, וכפיכך אחר זה הדרך נאמר מה שיש בו מחסר, והנה כוונתנו בזה הפרק לבאר הרחקת הגשמות כפי דרכי המדברים ומראיותיהם :

קרישקש

מי שאין עליו מופת, כאלו האמר הדגש העולם אשר יעשו בו מופת לפי דעתם החלשות וגם לנו שנקצה יד שכלנו ממופתיים מה שימצא בה מופת, פירוש כאלו האמר היוות ית' בלתי גשם והואתו אשר אלו השרשים התבארו במופתיים מאמיתים לפי הקדמת הפילוסופים, ואם נמשך אחר דעת המדברים במופתיים העומים באלו השרשים יש להם בטויים רבים :

האחר אל אחד ואפשר שמה שירצה האחד לא ירצה האחר, וזאת היא דרך ההכנסות הנכונה למעלה בזה המקום : (מ) לשכל ידיעה מוטבעת ישירה. פירוש שיריעתנו היום איננה כיריעתנו אמתול שהשם יבא לשכל חמיר מקרה הידיעה לפי דעתם : (ז) עד שנניח מציאות שנעשה ממנו מופת. פ"י שהם בטלו שבע המציאות והמשיכו אותו אחר דעתם כדי שנעשה מופת על

מורה נבוכים חלק ראשון פרק עו

הדרך הראשון, אמרו, אם היה האל נשם, לא ימלט לענין האלהות ואמתתה מבלתי שיתוקן בו שתשלם מציאותו בכלל עצמי הנשם ההוא, ^א ר"ל כל עצם פרדי מהם, ^ב או יתוקן בו שתשלם מציאותו בעצם אחד מעצמי הנשם ההוא, ואם תשלם מציאותו בעצם פרדי אחד, מה התועלת שאר ההלקים ההם, ^(ה) ואין ענין למציאות זה הנשם, ואם תשלם מציאותו בכל חלק וחלק מחלקי זה הנשם, יהיו אלו אלהות רבות לא אלוה אחד, וכבר בארו שהוא אחד. וזאת הראיה כשתסתכל בה, תמצאם נבנית על ההקדמה הראשונה והחמישית מהקדמותיהם, ואילו יאמר להם שנשם האל אינו מחובר מחלקים לא יחלקו, ^ג ר"ל שאינו מחובר מכמות העצמים אשר יבראם כמו שאמרתם, ^(ז) אבל הוא ^ד נשם אחד מדונק לא יקבל החלוקה אלא במחשבה, ואין בחינה במחשבה, שאתה כן תדמה שנשם השמים יקבל הקרע והבקוע, והפילוסוף יאמר שזה פעל הדמיון והקש מן הנראה והם הנשמים הנמצאים אתנו על הנסתר :

הדרך השני, והוא גדול אצלם, המנע הדמות, שהוא לא ידמה לדבר מן בריאותיו, ואם היה נשם היה דומה לנשמים, והם יאריכו מאד בזה השער, ויאמרו אם נאמר נשם אינו כשאר הנשמים כבר סתרת עצמך, כי כל נשם דומה בכל נשם מצד הנשמות, ואמנם יחלקו הנשמים קצתם מקצתם בענינים אחרים, ^ה ר"ל המקרים, ויתחייב נ"כ אצלם שכבר ברא כמות, וזאת הראיה תפסד בשני פנים, האחד מהם, שיאמר האומר לא אקבל העדר הדמות, ואי זה מופת יעמד לך ש"א"י שידמה האלוה לדבר מברואיו בדבר מן הדברים האלהים, אם לא תתלה בזה בדברי ספרי נבואה, ^ו ר"ל הרחקת הדמות בדבר, ותהיה הרחקת הנשמות מקיבולת לא מושכלת, ^(ז) ואם תאמר שאם היה דומה לדבר מברואיו כבר ברא כמותו, יאמר החולק אינו כמותו מכל הצדדים, ^(ח) ואני לא ארחיק שיהיה באלוה ענינים רבים ולא צדדים, ^(ט) כי מאמין ההגשמה לא יברח מזה, ^(י) ופנים אחרים והם יותר נאותים, וזה כי כבר התקיים והתאמת אצל כל מי שנתפלסף והעמיק ברעות הפילוסופים, כי הגלגלים אמנם יאמר עליהם נשם, ועל אלו הנשמים החסריים בשותף גמור ^א שאין זה החסר ההוא ולא

שם מוב

אפודי

הדרך הראשון. אם יהיה האל נשם לא ימלט לענין האלוהות אם שיהיה כ"א מחלקי הנשם שהם העצמים הפרדיים הוא האלוה או אחד מהנשם הפרדי אשר בלואו הנשם, ואם כיו האחד מכל חלקי הנשם והוא העצם הפרדי הוא האלוה מה תועלת שאר החלקים ההם ואם כ"א מחלקי הנשם שהם עצמים הפרדיים יהיה האלוה היו פלוכות הרבה אלו אחד, וכבר ביארנו לחמלה שהאלוה אחד אם כן זה החלוק לא יתכן, וזה הדרך אינו כלום לפי שהוא בני על ההקדמה הראשונה והחמישית מהקדמותיהם וכבר יתבאר הגיונות והסקריות המתחייבות מכן, וכנהג נאמר להם שגוף האל אינו מחובר מחלקים יתחלקו, ^ה ר"ל שאינו מחובר מחלקים מהם העצמים אשר יבראם כמו שאמרתם אבל הוא נשם אחד מדונק לא יקבל החלוקה חלל במחשבה ואין בחינה במחשבה, שאתה כן תדמה שנשם השמים יקבל הקרע והבקוע, והפילוסוף יאמר שזה פעל הדמיון והקש מן הנראה והם הנשמים הנמצאים אתנו על הנסתר :

הדרך השני. הוא גדול אצלם, כי הם אמרו כי מנע הדמות, ^א ר"ל שהם יתעלה יהיה דומה לדבר מברואיו ואם כיו נשם היה דומה לנשמים, ואמרו שאלו נשמים כנשמים כבר סתרת עצמך, כי כל נשם דומה לכל נשם מצד הגשמות אמנם יחלקו הנשמים קצתם לקצתם בענינים אחרים ^ב ר"ל מקרים, ויתחייב נ"כ אצלם שכבר ברא כמותו ויתחייב שיתאלו שני אלוהות או הרבה וזה נמנע. וזה המופת יופסד משני פנים, האחד שיאמר אי זה מופת שיעמוד לך ש"א"י שיהיה האלוה דומה לדבר ולא יקבל העדר להדמות האלוהים אם לא תתלה בזה בדברי הנביאים ותהיה הרחקת הגשמות מקיבולת לא מושכלת, וא"ת שאלו היה דומה לדבר מברואיו כבר ברא כמותו ואמר החולק אינו כמותו מכל הצדדים, ואני לא ארחיק שיהיה האלוה העניינים רבים ולא נתאלו בזה בדבר מהנכריים עם שדומה לנכריים בענין הגשמות, וכראינו על זה כי מאמין הגשמות הוא שהשם הוא נשם בורא הגשמים וכבר יתבאר זה הדרך כפנים אחרים והם יותר נאותים, וזה כי כבר יתבאר כי הגלגלים אמנם יאמר עליהם

קרישקש

פרק עו ואין ענין למציאות זה הנשם. ^א ארז שנשלים מציאותו בעצם פרדי אחד שהוא בלתי מתחלק ואינו נשם: ^(ג) אבל הוא נשם אחד מדונק לא יקבל החלוקה אלא במחשבה ואין התבוננות במחשבה. ^ב שאין בחינה במחשבה אם נחשוב אותו מחלקי א"כ נאמר שהוא נשם ולא הירחוקת בריאותו שאתם מביאים היותו בלתי נשם אתר שאינו מורכב

מורה נבוכים חלק ראשון פרק עו

ח' ולא אלו הצורות הצורה ההיא, אבל החמר והצורה נאמרים עוד על אשר הנה ועל הגלגלים בשתוף, ו' ואע"פ שהגלגל בלא ספק בעל מרחקים, (י) שאין גוף המרחקים הוא הגשם, אבל הגשם הדבר המורכב מחמר וצורה, ואם נאמר זה בחק הגלגל, כ"ש שיאמר אותו מנשמים באל, שהוא יאמר שהוא גשם בעל מרחקים, אלא שעצמו ואמתו ועצמותו לא ידמה לדבר מנשמי הנבראים. ואמנם יאמר עליו ועליהם גשם בשתוף, כמו שיאמר עליו ועליהם נמצא בשתוף אצל המאמרים, (ח) ולא יקבל המועון בהגשמה, היות הגשמים כולם מחוברים מחלקים דומים, (פ) אבל יאמרו השם בורא אלו הגשמים כולם (י) והם מתחלפים העצם והאמתות, וכמו שאין גשם הניצוצות אצלי הוא גשם כדור השמש, כן יאמר שאין גשם האור הנכבד ר"ל השכינה הוא גשם הגלגלים והנבוכים, ולא גשם השכינה או עמוד הענן הנכבד הוא גשם האל יתעלה אצלו, אבל יאמר הגשם ההוא הוא העצם השלם הנכבד אשר לא הורכב כלל ולא השתנה ואי אפשר השתנותו, אבל כן התחייב מציאות זה הגשם חיוב מתמיד והוא יפעל כל מה שזולתו כפי רצונו וחפצו, ^ל ואין יוסתר (כ) זה הדעת העלול בדרכיהם המופלאות אשר הורעתיך אותם:

תוריד

אפודי

ש'ין החומר הראשון משתף לחומר הגלגלים אצל החומר יושר שלם ממין אחר: ח' ולא אלו הצורות הנצודות היו. ר"ל ולא הצורות הטבעיות השפלות דומות לזרועות עליונות: ט' ואף על פי שהגלגל בעל ספק בלא מרחקים. ר"ל ששם הגשם יאמר על אלו הגשמים השפלים ועל הגשמים העליונים בשתוף גמור אף על פי שהגלגל בלא ספק בעל האורך והרוחב והשטוח אשר אלו המרחקים הם צורה גשמים מכל מקום הצורה הגשמיית הוא דבר אחד והגשם הוא דבר אחר, כי הצורה הגשמיית היא שלשה רחקים בלתי מוגבלים והגשם הוא הדבר המורכב מן החומר הראשון והצורה הגשמיית שהיא ג' רחקים, אצל הגלגל עם היות שהוא דומה לגשמים השפלים בענין הצורה הגשמיית, ואין דבר לצורה הגשמיית זאת, והוא אינו גשם רחוק בעבור הצורה הגשמיית, כי הרמז בגשם והוא היותו בחקם בלתי מקום הוא בעבור הצורה הפנימית, וזהו מקום אצל בגשם הדבר המורכב, וזו, שהיא ה' רחקים מכל מקום אצל דומה לגשמים השפלים בחמרם ואם כן הגשם השפלי והגשם השמימי יאמר עליהם גשם בשתוף השם גמור: י' גשם הניצוצות אצלו וכו'. כמו שהגשם המאורי השפל אינו כמו גשם כדור השמש וכו': ב' האור הנכבד. ר"ל חוץ לנפש: ז' ואין יוסתר זה הדעת העלול. ר"ל אין יבועל ויוסתר ז' הדעת העלול והוא האמת הגשמים בו י' בלאו הדברים אשר הם

שם טוב

עליהם גשם ועל אלו הגשמים ההיולאניים ר"ל ההווים הנפסדים בשתוף גמור שאין זה חומר אותו החומר ולא אלו הצורות הצורות הם והצורה נאמר על הגשמים אשר הנה ועל הגלגלים בשתוף השם אע"פ שהגלגל בלי ספק בעל מרחקים שאין גוף מרחקים הוא הגשם כי הגשם הוא ממאמר העצם והמרחקים הם ממאמר מקרה כאשר יתבאר במה שאמר הטבע אצל הגשם הוא גשם כדבר עצמי שהוא הדבר המורכב מחמר וצורה. וכן מה שאמר שאין גוף המרחקים הוא גשם כי זה הסך מה שחבנו רבים כי המרחקים הכלתי מקובלים הם הגשם, ולדק הרב במה שאמר שכל גשם מורכב מחמר וצורה כי הגלגל אינו מורכב מחמר וצורה כפי דעת המאמרים, שאם היה מורכב מחמר וצורה היה הוה ונכסד ולכן אין ראוי לומר כי חומר החמר אינו כזה החמר ולא זאת הצורה כאותה הצורה, אצל עצם השמים הוא פשוט ולכן אין לו שום הדמות עם אלו הגשמים אשר בכחן כי כלם מורכבים ואם ילדו הדמות יהיה במרחקים אשר הם מקרים בגלגל כי כל מרחק הוא מקרה כי הוא משער הכמה והכן זה. ונשוב אל מה שהיינו צו. ואם נאמר זה בחק הגלגל כל שכן שיאמר המנשמים באל שהוא גשם בעל מרחקים אלא שעצמו ואמתתו לא ידמה לדבר מנשמי הנבראים ולא יקבל המנשמים היות הגשמים כלם מחלקים מתדמים והם העצמים הפרדיים אצל יאמר ה' ברא אלו הגשמים כלם הם מתחלפים והנפסדות גשם כדור השמש כן יאמר שאין גשם האור הנכבד ר"ל השכינה הוא גשם הגלגלים והנבוכים ולא גשם השכינה או עמוד הענן הנכבד הוא גשם האל יתעלה עצמו, אצל יאמר הגשם ההוא הוא העצם השלם הנכבד אשר לא הורכב כלל כמו שאר הגשמים בין נאמרים בין הווים כהשתנות תנועת הנבוכים בתנועת הגלגלים, אצל כן יתחייב מציאות זה הגשם חיוב מתמיד והוא העלול כל מה שזולתו כפי רצונו וחפצו, וא"כ אף שזה הדעת הוא נכסד והוא דעת עלול, ומי יתן ואדע אין יבועל זה הדעת בדרכי המדברים שם דרכים וזרם אשר כבר ידעת אותם:

הדרד

קרישקש

פ' יאמר הטוען או יאמרו הטוענים: (י) והם מתחלפים העצם והאמתות. פירוש אחר שהם מתחלפים בעצם ובאמתות ואינם דומים זה לזה וזהו א"כ עצמי גשם הגלגל בלתי דומים לעצמי גשמי היסודות ויאמר עליהם גשם בשתוף גמור, כן נאמר בעצמי גשם האלוהי וכן עצם הגלגלים הפרש גמול עד שיאמר עליהם גשם בשתוף גמור: (ז) זה הדעת העלול. פירוש שהוא חלוש בדרכיהם המופלאות, הרצון בזה המורחקות:

נאותים הוא לגמרי: (י) כי אין גוף המרחקים הוא הגשם אבל הגשם מורכב מחמר וצורה. פ' המרחקים בשםם בפועל הם מקרים לעצם הדבר המורכב, כי האורך והרוחב הם ממאמר הכמה, ואינם נקראו המרחקים צורת הגשמיית בעד שכל גשם בברו קבלת המרחקים לא שהנרחק יהיה עצם הדבר אשר לו המרחק: (ח) ולא יקבל הטוען בהגשמה היות הגשמים כלם מחוברים מחלקים דומים. פ' שמצד זה לא יהיה הפרש בין עצמי גשם האלוהי ועצמי גשם הגלגלים והיסודות: (ט) אבל יאמר,

שגלמו ראוות המדברים וכנס נכלם מלק דלשון ויבא אחריו הלק השני אשר תחלתו הסקדמות סניך אליהם:

הדרך השלישי, הוא זה, אמרו, אילו היה האלוה נשם היה לו תכלה, וזה אמת, ואם היה לו תכלה היה לו שיעור ידוע וצורה ידועה עומדת, וזה נ"כ חיוב אמיתי, ואמרו כי כל שיעור וכל צורה יתכן שיהיה האל יותר גדול מן השיעור ההוא או יותר קטן, ועל חלוק הצורה ההיא מאשר הוא נשם, יהיה א"כ היתכדו כשיעור אחד וצורה אחת צריך אל מיוחד. וזאת הראיה גם כן שמעתיה מגדילים אותה, והיא יותר חלושה מכל מה שקדם, שהיא נכבדת על ההקדמה העשירית אשר כבר בארנו שיעור מה שבה מן הספיקות בחק שאר הנמצאות כשישוערו אותם על חלוק מבעד וכל שכן בחק הא"כ, ואין הפרש בין זה ובין אמרם בהכרעת מציאות העולם על העדרו שהוא מורה על פועל הבריע מציאותו על העדרו לאפשרות מציאותו, ואם נאמר להם, ולמה לא ימשך זה בחק האל יתעלה, ונאמר אחר שהוא נמצא יתחייב שיהיה לו מכריע למציאותו על העדרו, והוא יענה בלא ספק כשיאמר שזה מביא אל ההשתלשלות, וא"א סבילתי הגיע בסוף לסחוב המציאות אין אפשרות בו ולא יצטרך למציא, ¹ וזה המענה בעצמו יתחייב בצורה וכשעור, כי כל הצורות והשיעורים האפשריים המציאות, כלומר שלא היה נמצא ואח"כ נמצא, הוא אשר יאמר בו היה יכול שיהיה יותר גדול או יותר קטן ממה שהוא נמצא עליו, ובחלוק זאת הצורה, והוא צריך למיחד בהכרח, אמנם צורת האל ושיעורו יתעלה מכל חסרון ודמות, הנה יאמר המנשים שלא היה נעדר ואח"כ נמצא שיצטרך למיחד, אבל עצמו כשיעורו וצורתו המחוויב המציאות כך, לא יצטרך למיחד מציאות על העדר שאין אפשרות העדר בו, כי לא יצטרך למיחד צורה ושיעור כי כן התחייב מציאותו, והסתכל אתה המעיין אם תבחר לבקש האמת ותשליך התאוה ותקבלה והנטייה למה שהנחנת להגדילו, ולא תטעה נפשך בענין אלו המעינים ² ומה שקרה להם, ומהם, שהוא כבורה מן הרמץ אל האש, וזה שהם בטלו טבע המציאות ושנו בריאת השמים והארץ, בחשבם שבקדסות ההם יביאו מופת על היות העולם מחדש

שם טוב

אפורי

הדרך השלישי אמרו, אלו היה האלוה נשם היה לו קץ ותכלית, וזה אחת אחר שכל נשם הוא בעל תכלית ואם היה לו תכלה היה לו שיעור ידוע וצורה ידוע וזה נ"כ חיוב אמיתי, ואמרו מחלו ההקדמות כל שיעור וכל צורה יתכן שיהיה האלוה יותר גדול מן השיעור ההוא או יותר קטן על החלוק הכורה הכוא מאשר הוא נשם א"כ היה הקדמו כשיעור אחד וצורה אחת צריך אל מיוחד ואם היה לו מיוחד היה האל צריך האל ואם היה אותו האל נשם צריך אל המיוחד גם כן ואותו המיוחד אם היה נשם היה צריך אל אחר וזה אל בלתי תכליתי. וזאת הראיה אחר הרב שהיו מגדילים אותם המדברים, והוא יותר חלוש מכל מה שקדם לפי שהוא נכבדת על ההקדמה העשירית והוא ההקדמה

נפלאים מדרכי האמת והזקק: מ ואין הפרש בין זה. ר"ל שאין הפרש בין זאת הראיה שאמר שיצטרך אל מיוחד בזה השעור ובין מה שאמר בהכרעת וכו'. ג וזה המענה בעצמו יתחייב. ר"ל כמו שאם נשאל להם שאנו רואים שהם ית' נמצא ויחייב שיהיה לו מכריע הכריע מציאותו על העדרו, והם ישיבו לנו שאי אפשר מבילתי הגיע בסוף לעלה מחוייב בלתי עולם ולא יצטרך לשום נמצא אחרון וזאת, זה המענה בעצמו נאמר להם כשיאמרו אי זה דבר החיידר הם ית' בלתי שער שכי' להם שהשעור ההוא בלתי עולם מחסר אבל הוא מחוייב לעצמותו כך בחקר כך: מ ומה שקרה להם וכו'. ר"ל למדברים, ומהם ר"ל מאותם האנשים הנמשכים אחר דעתם

הידוע בשער ההעברה אשר כבר ביארנו מה שבה מן הספקות בחק שער הנמצאות כשישוער החלוק הטעני וכל שכן בחק האל: ואין הפרש בין זה. ר"ל שאין הפרש בין זאת הראיה שאמר שיצטרך אל מיוחד בזה השעור ובין מה שאמר בהכרעת מציאותו על העדרו, ואם יאמרו המדברים ולמה לא ימשך זה בחק האל ויאמר אחר שהוא נמצא יחייב שיהיה מכריע מציאותו על העדרו והוא יענה בלי ספק כשיאמר זה מביא אל ההשתלשלות בלתי תכליתי וא"כ מבילתי הגעת אל מחוייב המציאות אין אפשרות בו ולא יצטרך אל נמצא, וזה המענה בעצמו יתחייב בצורה וכשעור אשר אמרו המנשים, כי כל הצורות והשיעורים האפשריים המציאות בענין שהוא לא היה נמצא ואח"כ נמצא הוא אשר יאמר עליו שהוא יותר גדול או יותר קטן מאשר שיהיה נעדר ואח"כ נמצא שזה הדבר צריך למיחד, שזה הדבר צריך למיחד בהכרח, אמנם אחרת האל ושיעורו יתעלה מכל חסרון ודמות הכה יאמר המנשים שלא יהיה נעדר ואחר כך נמצא שיצטרך למיחד אבל עצמו ושיעורו וצורתו מחוייב המציאות כי לא יצטרך למיחד מציאותו על העדר ואילו ואי אפשר ההעדר בו כי לא יצטרך למיחד צורה ושיעור כי כן התחייב המציאות: והסתכל אתה המעיין אחר שבעל הרב דרכי המדברים באלו הדברים חזק העולם ושיש לו עושה והוא אחד ואח"כ נמצא, ולמה שהאנשים יורגו ומתחלל נערותם להאמין חזק העולם לכן רוב האנשים ימשכו אחר המדברים בעבור שהם קיימו ראשונה שהעולם מחדש, ואחר ביאורו השלשה דרושים היקרים, אחר הרב סורו נא מעל אהלי האנשים הרשעים האלה כי אין ראוי לשום אדם אם הוא מבקש המעיינים ומשבו השכל האנושי להשיגו במשכנו כחופן שיבחר לבקש האמת ולהשליך התאוה, ולקיות האדם מתאוה התאוה הגדולה למה שגדל עליו, כי אין פגיעה גדולה יותר מחגיגת המורגל, ולא יהיה אדם נוטה לדעת הדברים בקבלה לכן לקבל כל דבר הוא קל ואין צריך לא חכמה ולא דעת, ולא יהיה לאדם שום נטיה אלא לדעת האמת במה שהוא אמת לא שיהיה לאדם נטיה לא מצד התאוה לבד ולא למה שבה האדם להגדילו, ראוי שלא תטעה נפשך בענין אלו המדברים כי קרה להם לבנות מן הרמץ ונפלו בלש הגדולה, והרמו בזה כי לקיים חזק העולם אבדו מעלינו מופת מציאות השם ואחדותו

שילית

מורה נבוכים חלק ראשון פרק עז

מחדש, ולחדש העולם הראו מופת ^ע ואברו עלינו מופת מציאות הש"י ואחדותו והרחקת הגשמות, כי המופתים אשר יתבארו בהם כולם אמנם ילקחו מטבע המציאות הכה המפורסם המושג בחושים וכשכל. ואחר שהשלמנו תכלית דבריהם נתחיל ג"כ בזכרון ההקדמות הפילוסופיות וזכרון מופתיהם, על מציאות הש"י, ואחדותו, והמנע היותו גשם, עם מה שאקבל מהם מקדמות העולם, ואע"פ שלא נאמינהו, ואח"כ אראך דרכנו אנחנו כמה שהישירותנו אליו אמיתת העיון מהשלמת המופת על אלו השלש שאלות, ואח"כ אשוב להכנס עם הפילוסופים כמה שאמרוהו מקדמות העולם:

נשלם החלק הראשון

אפודי

זהם כנורח וכו': ע ואכדו עלינו מופת. ר"ל שבהקדמותיהם הדבריות אכדו עלינו מופת מציאות השם יתברך ואחדותו ושלילת הגשמות, כי לפי הקדמותיהם אי אפשר שיבואר הענין במופת אחי נודק:

שם טוב

ושלילת הגשמות כי הם בטלו טבע המציאות ושנו בריאות השמים והארץ נחשבים שבהקדמותיהם יבואו מופת שהעולם מחודש, והנה אלו המדברים לא הועילו כלום כי לא חדש העולם הראוהו במופת ואכדו מעלינו מופת מציאות השם ואחדותו והרחקת הגשמות, כי המופתים אשר יתבאר

להם כל זה אמנם ילקחוס מטבע המציאות הכה המפורסם המושג בחושים ובשכל. ואחר שהשלמנו תכלית דברי המדברים נתחיל ג"כ בזכרון הקדמות הפילוסופים וזכרון מופתיהם עם מציאות האל ואחדותו והמנע היותו גשם עם מה שאקבל מהם מקדמות העולם אע"פ שלא נאמינהו אנחנו. ואחר כך אחר הרב שיאמר הדרך אשר הניח אליו אמתת העיון מהשלמת המופת על אלו השלש שאלות, כי הפילוסופים הוא דרך הרב כדי שלא יהיו אלו השלשה דרושים מפותקים, כי יתבארו בין שיהיה העולם קדמון או מחודש, ואח"כ ישוב הרב ליכנס במחלוקת עם הפילוסופים כמו שאמר מקדמות העולם:

נשלם החלק הראשון. שבת למציאת ראשון:

אמר שם טוב אל יאשימני המעיין במוצאו בפרקים רבים דברים שהבאתי לשון הרב מבלי פירוש, כי היה זה אם להשיב על הרב לומר שמה שאמר הרב אינו כפי הדעת האמתית, או היה כדי להעיר הערה מה, וגם כן בעבור שלא יהיה צריך המעיין אל ספר המורה בעבורו על זה הפירוש, כי זה יהיה לו כמו הספר ההוא בפרקים אשר ידברו בענינים עמוקים, או גם כן בדברים שהוא ראוי לדעת אותם:

